

Identiteettivarkauksien vahingonkorvaukset ja vakuutusten korvausten kattavuus ja sopi- musehdot

Tiivistelmä

Tekijä(t) Kasper Inkinen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 32	Valmistumisaika 2025
Työn nimi Identiteettivarkauksien vahingonkorvaukset ja vakuutusten korvausten kattavuus ja sopimusehdot		
Tutkinto ja koulutusala Tradenomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin vahingonkorvausten mahdollisuutta sekä vakuutusten korvausten kattavuutta ja niiden vakuutusehtoja tutkittiin liittyen identiteettivarkauksiin ja petosrikoksiin liittyviin vahinkoihin. Vakuutusten lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin lainsäädäntöä ja erityisesti Euroopan unionin asetusta 2016/679.</p> <p>Tutkimusmenetelmäksi valikoitui kaksi eri menetelmää eli dokumenttianalyysi sekä kvalitatiivinen aineiston analyysi. Aineisto kerättiin opinnäytetyöhön jo olemassa olevista aineistoista. Teoriaosuudessa käsiteltiin vakuutusten sopimusehtoja, lainsäädäntöä sekä luottokorttiyhtiöiden roolia. Näiden tietojen pohjalta saatiin kattava käsitys erilaisista vahingonkorvausten mahdollisuuksista.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena saatiin selvitettyä, että miten vakuutukset, lainsäädäntö ja luottokorttiyhtiöt korvaavat identiteettivarkauksien ja petosrikoksien aiheuttamia vahinkoja. Vastaukset viiteen tutkimuskysymykseen saatiin ja tulokset osoittavat, että vakuutusten korvaukset ovat vielä rajallisia mutta muilla vahingonkorvausmekanismeilla on tärkeä rooli, jotta uhri voi saada menetettyjä varoja takaisin.</p>		
Asiasanat identiteettivarkaus, petosrikos, vakuutus, rajoitukset, GDPR, vahingonkorvaus		

Abstract

Author(s) Kasper Inkinen	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2025
	Number of Pages 32	
Title of Publication Compensation for damages caused by identity theft and insurance coverage and contractual terms		
Degree, Field of Study Bachelor of Business Administration (UAS)		
Abstract <p>The thesis examined the possibility of compensation for damages as well as the coverage of insurance compensation and their policy terms in relation to damages caused by identity theft and fraud-related crimes. In addition to insurance policies, the thesis also explored legislation, particularly the European Union Regulation 2016/679.</p> <p>Two different research methods were chosen: document analysis and qualitative data analysis. The data for the thesis was collected from existing sources. The theoretical section covered insurance policy terms, legislation, and the role of credit card companies. Based on this information, a comprehensive understanding of the different possibilities for compensation was obtained.</p> <p>As a result of the thesis, it was determined how insurance policies, legislation, and credit card companies compensate for damages caused by identity theft and fraud crimes. Answers were obtained for the five research questions, and the results indicate that insurance coverage remains limited. However, other compensation mechanisms play a crucial role in helping victims recover lost funds.</p>		
Keywords identity theft, fraud theft, insurance, restrictions, GDPR, compensation		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
1.1	Tausta	1
1.2	Tavoite	2
1.3	Aiheen rajaus ja tutkimusmenetelmän valinta.....	3
1.4	Aineiston kerääminen ja analysointi.....	4
2	Identiteettivarkaudet ja petosrikokset ilmiönä sekä vahingonkorvausmekanismit	7
2.1	Määritelmä ja ilmiön laajuus	7
2.2	Vakuutukset osana identiteettivarkauksien ja petosrikosten riskienhallintaa	8
2.3	Yleinen tietosuoja-asetus (GDPR) ja lainsäädännön vaikutus vahingonkorvauksiin.....	9
2.4	Luottokorttiyhtiöiden rooli identiteettivarkauksien ja petosrikosten vahingonkorvauksissa	10
3	Vakuutusten korvaukset ja sopimusehdot.....	12
3.1	Vakuutusyhtiöiden tuotteet identiteettivarkauksien ja petosrikosten aiheuttamiin vahinkoihin	12
3.2	Vakuutustuotteiden kattavuudet ja rajoitukset henkilöasiakkailta	15
3.3	Vakuutustuotteiden kattavuudet ja rajoitukset yritysasiakkailta	18
4	Vakuutusten ulkopuoliset vahingonkorvausmekanismit.....	23
4.1	Yleisen tietosuoja-asetuksen merkitys identiteettivarkauksien ja petosrikosten ehkäisyssä	23
4.2	Psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurtotapaus	25
4.3	Vahingonkorvausoikeudesta ja rikosvahinkokorvauksista saatavat vahingonkorvaukset	26
4.4	Visan ja Mastercardin merkitys identiteettivarkauksien sekä petosten ehkäisyssä ja asiakasturvallisuuden parantamisessa	28
5	Yhteenveto ja pohdinta	30
	Lähteet	33

1 Johdanto

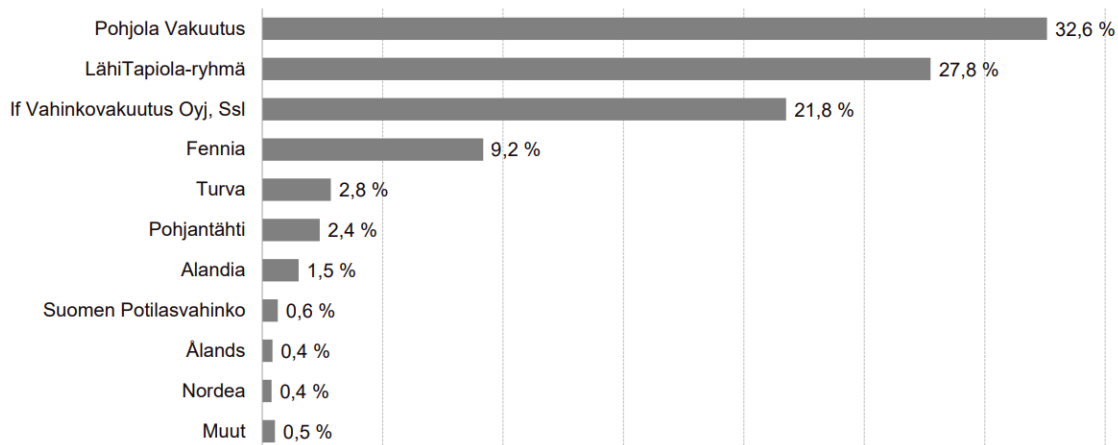
1.1 Tausta

Nyky-yhteiskunnassa identiteettivarkaudet sekä petosrikokset ovat lisääntyneet räjähdysmäisesti. Niistä on jopa tullut merkittävä yhteiskunnallinen ongelma, joka voi vaikuttaa ihan jokaiseen yksityishenkilöön tai yritykseen. Teknologian ja digitaalisten palveluiden lisääntyminen mahdollistavat, että identiteettivarkaudet ovat lisääntyneet. (Hummer & Rebovich 2023, 38.) Päivittäin ihmiset joutuvat identiteettivarkauden yrityksen kohteeksi.

Identiteettivarkaudella tarkoitetaan tilannetta, jossa rikoksentekijä hyödyntää luvatta toisen henkilön tietoja, kuten henkilötietoja tai tunnistamistietoja, harhauttaakseen kolmatta osapuolta. Tämä voi johtaa uhrille taloudellisia menetyksiä tai merkittävää haittaa. (Trejtnar.) Rikolliset ovat nykyään todella älykkäitä sekä taitavia, joten he eivät tarvitse paljoa tietoa toisesta henkilöstä, jotta voisivat tehtailla toisen henkilön tiedoilla ihan mitä tahansa. Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa toisena ihmisenä esiintymistä sosiaalisessa mediassa eli käytännössä luodaan valeprofiili toisen henkilötiedoilla (Trejtnar).

Identiteettivarkaudet tulivat rangaistavaksi itsenäisenä rikoksena, kun tietoverkkorikoksia koskevat lainmuutokset astuivat voimaan vuonna 2015. Tämä lakiuudistus vastasi EU:n tieto-verkkorikosdirektiivin edellyttämiä vaatimuksia. (Oikeusministeriö 2015.) Silti identiteettivarkauksista on tullut yhä yleisempi rikosmuoto. Niiden torjunta ja vahingonkorvausmekanismit eivät ole yhtä hyvin kehittyneitä kuin muissa yleisimmissä rikoksissa. Vakuutusyhtiöt ovat huomanneet tarvetta tässä ongelmassa ja siitä syystä ovat alkaneet tarjota vakuutuksia, jotka kattavat identiteettivarkauksien aiheuttamia vahinkoja (Kainulainen 2021). Näiden vakuutusten kattavuus ja ehdot vaihtelevat yhtiöiden välillä.

Opinnäytetyössä tutkitaan identiteettivarkauksien sekä petosrikoksien aiheuttamien vahinkojen korvausmahdollisuuksia ja vakuutusten kattavuutta. Opinnäytetyössä myös tutkitaan vakuutus sopimusten ehtoja niiltä osin, jotka käsittelevät identiteettivarkauksia sekä petosrikoksia. Vakuutus tuotteita ja niiden ehtoja vertaillaan 4 suurimman suomalaisten vakuutusyhtiöiden välillä. Finanssialan tutkimuksessa vakuutusvuodesta 2023 käy ilmi nämä 4 suurinta vakuutusyhtiötä (kuvio 1). Tutkittavat vakuutusyhtiöt ovat Pohjola Vakuutus, LähiTapiola-ryhmä, IF Vahinkovakuutus Oyj sekä Fennia.

Kuvio 1. Vahinkovakuutusyhtiöiden markkinaosuudet vuonna 2023 (Finanssiala 2024, 9)

Identiteettivarkaudet ovat ajankohtainen ja kasvava ongelma digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Niiden aiheuttamat vahingot ovat yksilöille sekä yrityksille taloudellisesti ja psyykkisesti raskaita. On tärkeää ymmärtää vakuutusyhtiöiden tarjoamien vakuutusten ehtoja ja tunnistaa mahdolliset puutteet niissä. Myös lainsäädäntöä halutaan tutkia, jotta saadaan laajempi käsitys vahingonkorvausten haun mahdollisuuksista. Lainsäädännön lisäksi etsitään ja tutkitaan oikeustapauksia liittyen identiteettivarkauksiin sekä petosrikoksiin, koska petosrikos on ikään kuin päärikos, joka johtaa identiteettivarkauteen.

1.2 Tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia identiteettivarkauksien sekä petosrikoksien vahingonkorvauksien kattavuutta neljän suurimpien suomalaisten vakuutusyhtiöiden tarjoamissa vakuutustuotteissa. Vertaillaan tutkittavien yhtiöiden välisiä vakuutustuotteita ja käydään vuoropuhelua vertailuiden aikana. Tavoitteena on erityisesti selvittää, minkälaisia vakuutustuotteita vakuutusyhtiöt tarjoavat identiteettivarkauksien ja petosrikoksien aiheuttamiin vahinkoihin. Perehdytään tarkasti vakuutustuotteiden ehtoihin sekä tuoteselosteisiin. Halutaan käytännössä selvittää ehdoista ja tuoteselosteista, miten esimerkiksi oikeusturvavakuutus kattaa tutkittavia vahinkoja ja mitä vahingonkorvauksista on rajattu pois.

Identiteettivarkauksista ja petosrikoksista voi hakea korvauksia myös muista lähteistä. Opinnäytetyössä tutkitaan näitä vaihtoehtoja. Yleistä tietosuojasetusta (GDPR) käsitellään tarkemmin, kuin muita vaihtoehtoisia korvausmenetelmiä, koska kyseinen asetus on erittäin oleellinen opinnäytetyön aiheen kannalta. Muita korvausmenetelmiä käsitellään opinnäytetyössä suppeammin, jotta voidaan keskittyä vakuutusten ja tietosuojasetuksen rooliin identiteettivarkauksien sekä petosrikosten vahinkojen korvaamisessa. Muut korvauslähteet, joita tässä opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia suppeammin, ovat

vahingonkorvausoikeus, jota säätelee Suomen vahingonkorvauslaki (412/1974). Vahingonkorvausoikeuden lisäksi tutkitaan rikosvahinkokorvauksia, joita säätelee Suomen rikosvahinkolaki (1204/2005). Myös kahden suurimman luottokorttiyhtiön eli Visan sekä Mastercardin rooleja halutaan tutkia identiteettivarkauksissa sekä petosrikoksissa. Suurin osa näistä rikoksista liittyy nimenomaan maksuvälineiden luvattomaan käyttöön.

1.3 Aiheen rajaus ja tutkimusmenetelmän valinta

Opinnäytetyön aihe rajataan tutkimuskysymysten avulla erityisesti siihen, miten vakuutukset ja yleinen tietosuoja-asetus vaikuttavat vahingonkorvauksiin identiteettivarkauksissa sekä petosrikoksissa. Aihe rajataan koskemaan yksityishenkilöille sekä yrityksille tarjottavia vakuutuksia, jotka kattavat identiteettivarkauksista ja petosrikoksista aiheutuvia taloudellisia vahinkoja ja mahdollisia oikeudenkäyntikuluja. Jokaisen vakuutusyhtiön osalta tullaan tutkimaan maksimissaan kahta eri vakuutustuotetta sekä henkilöasiakkaille tarjottavista vakuutuksista, että yritysasiakkaille tarjottavista vakuutuksista. Tutkimuskysymysten avulla selvitetään vaihtoehtoisia korvausmekanismeja, jotta saadaan laajempi kuva siitä, miten hakea vahingonkorvauksia, jos oma vakuutusturva ei ole riittävä. Visan ja Mastercardin osalta opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan henkilöasiakkaille suunnattuja vahingonkorvauksia.

Opinnäytetyössä ei tutkita identiteettivarkauksien ennaltaehkäisytoimenpiteitä tai laajempia tietoturvallisuuskäytäntöjä. Tämän rajauksen avulla voidaan syventyä analysoimaan vakuutusten kattavuutta, sopimusehtoja sekä päästään pintapuolisesti tutkimaan vaihtoehtoisten korvausmekanismien roolia identiteettivarkauksien ja petosrikosten osalta. Pankkien vastuut identiteettivarkauksissa sekä petosrikoksissa rajataan aiheen ulkopuolelle, koska se tuo liikaa laajuutta tutkimukseen. Tämä taas helpottaa analysoinnin tekoa opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyöhön on valittu viisi tutkimuskysymystä. Kyseiset kysymykset auttavat selvittämään opinnäytetyön rajauksen mukaisia aihealueita. Tärkeintä on selvittää vakuutusten sisältö ja niiden ehdot mahdollisine rajoituksineen. Näiden asioiden selvittämisen pohjalta saadaan tarkka käsitys vakuutusten korvattavuudesta identiteettivarkauksien sekä petosrikosten osalta. Halutaan myös tietää, onko mahdollisesti vakuutuksissa joitain aukkoja, jotka voivat jättää uhrin taloudellisesti tai oikeudellisesti pulaan. Tämän vuoksi vakuutusten ehtojen läpikäynti ja analysointi ovat keskeisiä asioita tässä opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

Pääkysymys:

- Miten suomalaiset vakuutusyhtiöt kattavat identiteettivarkauksien ja petosrikoksien aiheuttamia vahinkoja yksityishenkilöille ja yrityksille?

Alakysymykset:

- Millaisia ehtoja Suomen vakuutusyhtiöt asettavat yksityishenkilöiden sekä yritysten vakuutussopimuksissa identiteettivarkauksien ja petosrikoksien korvaamiselle?
- Miten yleinen tietosuoja-asetus velvoittaa organisaatioita, kuten vakuutus- ja luottokorttiyhtiöitä huolehtimaan henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta?
- Millaisia vaihtoehtoisia korvausmekanismeja tarjotaan Suomessa identiteettivarkauksien sekä petosrikoksien uhrien taloudellisen tuen täydentämiseksi?
- Miten neljän suurimman suomalaisen vakuutusyhtiön vakuutustuotteet eroavat identiteettivarkauksien ja petosrikoksien korvattavuuden osalta?

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytetään kahta eri menetelmää eli dokumenttianalyysiä sekä kvalitatiivisen aineiston analyysiä, koska opinnäytetyössä tullaan hyödyntämään asian-tuntijapuheita aineistojen analyysin lisäksi. Kvalitatiivista aineiston analyysiä voi käyttää puheita sisältävien aineistojen analyysiin (Kallinen & Kinnunen 2021). Dokumenttianalyysi taas soveltuu hyvin tilanteisiin, joissa halutaan tutkia olemassa olevia kirjallisia aineistoja syvällisesti. Dokumenttien hyödyntäminen tarjoaa vaihtoehtoisen tavan aineiston keruulle haastattelujen tai kyselylomakkeiden sijaan. (Anttila 1998.) Kyseisten menetelmien yhdistämisen avulla pystytään tutkimaan sekä analysoimaan muun muassa vakuutusehtoja, lainsäädäntöä, oikeustapauksia ja seminaarissa, jossa keskusteltiin verkkorikollisuudesta, kuunneltuja asiantuntijapuheita.

Dokumenttianalyysin ongelmakohta voi olla rajoittunut aineiston saatavuus. Aineiston kerääminen voi viedä aikaa, koska lähteiden täytyy olla luotettavia. Dokumenttianalyysi ei myöskään anna konkreettisia esimerkkejä käytännön asioista, mikä voi rajoittaa tulkintoja etenkin silloin, kun haluttaisiin ymmärtää esimerkiksi vakuutusehtojen ja lainsäädännön käyttämistä konkreettisesti.

Kvalitatiivisen aineiston analyysin ongelmakohtina voivat olla vaikea toistettavuus, raportoinnin haastavuus ja subjektiivisuus. Näitä ongelmakohtia pystytään kuitenkin hallitsemaan perustelemalla tulkintoja huolellisesti, selkeillä muistiinpanoilla sekä esittelemällä suorilla lainauksilla aineistoa.

1.4 Aineiston kerääminen ja analysointi

Vakuutusyhtiöiden verkkosivuilta tullaan keräämään aineistoa niistä vakuutustuotteista, jotka kattavat identiteettivarkauksista sekä petosrikoksista koituvia vahinkoja eli

taloudellisia vahinkoja tai oikeudenkäyntikuluja. Aineistoa tullaan keräämään niin ikään henkilöasiakkaille, että yritysasiakkaille suunnatuista vakuutuksista. Vakuutustuotteista kerätään aineistoa niiden ehdoista, tuoteselosteista sekä vakuutustuotteiden kuvauksista. Yrityksille suunnatuissa vakuutuksissa vakuutusehdot eivät ole julkista tietoa Pohjola Vakuutusta lukuun ottamatta. Näin ollen tietoa kerätään yritysten vakuutuksista tuoteselosteista, jotta saadaan mahdollisimman hyvin vertailtua vakuutustuotteita yritysten osalta. Vertailuiden pohjaksi valikoitui seuraavat kriteerit: omavastuut, vakuutusmäärät, vakuutuksen kattavuus ja vakuutuksen rajoitukset. Näitä tullaan sitten vertailemaan yritysasiakkaiden ja henkilöasiakkaiden tuotteiden sekä myös tutkittavien vakuutusyhtiöiden välillä.

EUR-lex lakitietopalvelu tarjoaa opinnäytetyön aiheen osalta loistavaa tietoa yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) osalta. Kyseisen asetuksen osalta aineistoa tullaan keräämään asetuksen artikloista. Finlexin lakitietopalveluista saa hyvää tietoa vahingonkorvauslaista sekä rikosvahinkolaista. Finlexistä sekä Edilexista tullaan etsimään oikeita oikeustapauksia liittyen identiteettivarkauksiin ja petosrikoksiin.

Aineistoa tullaan keräämään myös erilaisten artikkelien sekä verkkokirjojen, joita löytyy hyvin LAB Primosta tai Almatalentin verkkokirjahyllystä. Kyseisiltä sivuilta pyritään etsimään ammattilaisten kirjoittamia kirjoja muun muassa vahingonkorvausoikeuksiin ja rikosvahinkokorvauksiin liittyen.

Osuuspankin järjestämästä seminaarista, jossa käsiteltiin verkkorikollisuutta, sai hyvää aineistoa suoraan asiantuntijoilta opinnäytetyötä varten. Seminaarissa Osuuspankin riskienhallinta- ja petostorjunnan osastolta oli ammattilaisia puhumassa. Rikosuhripäivystyksestä eli RIKU:sta oli myös asiantuntijoita puhumassa verkkorikollisuudesta. Puhujina tilaisuudessa olivat muun muassa OP Kaakkois-Suomen myynnin tuen toimihenkilö Marleena Fontell sekä Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja Pilvi Hyttinen. Kyseisiä puhujia siteerataan opinnäytetyössä.

Aineistoa analysoidaan käyttämällä laadullista sisällönanalyysiä. Kyseinen analyysimenetelmä soveltuu hyvin useiden erilaisten materiaalien, kuten dokumenttien, puheiden sekä artikkelien, analysoimiseen. Kyseisen menetelmän avulla pystytään analysoimaan kaikkea kirjallista materiaalia. (Elo ym. 2022, 216.) Aineistoa tullaan analysoimaan jokainen aihealue kerrallaan. Tarkoitus on avata vakuutusehdoista kohtia, jotka saattavat olla hyvin vaikeasti muotoiltu, jotta tavallisen ihmisen olisi helpompi ymmärtää vakuutusehtoja. Vakuutustuotteita tullaan myös analysoimaan ja vertailemaan vakuutusyhtiöiden sekä henkilö- ja yritysasiakkaiden välillä.

Pyritään myös avaamaan asetusten ja lakien pääasiallista sisältöä. Havainnoidaan mitä kaikkea esimerkiksi yleinen tietosuoja-asetus säätelee, kun kyse on vahingonkorvauksista.

Lakien lisäksi analysoidaan oikeustapauksista annettuja tuomioita. Halutaan myös analysoida seminaarissa käytyjä asiantuntijapuheita, koska niiden avulla pystytään syventämään ymmärrystä identiteettivarkauksien aiheuttamasta ongelmasta.

2 Identiteettivarkaudet ja petosrikokset ilmiönä sekä vahingonkorvausmekanismit

2.1 Määritelmä ja ilmiön laajuus

Identiteettivarkaus tarkoittaa rikosta, jossa tekijä käyttää oikeudettomasti toisen henkilötietoja, tunnistetietoja tai muuta yksilöivää tietoa erehdyttääkseen kolmatta osapuolta tai saadaakseen taloudellista hyötyä. Tällainen rikos voi ilmetä muun muassa toisen henkilön henkilötunnuksen väärinkäyttönä, valelaskujen tai valeprofiilien luomisen sosiaaliseen mediaan. Rikoslaki (39/1889) on määrittelyt identiteettivarkauden seuraavanlaisesti:

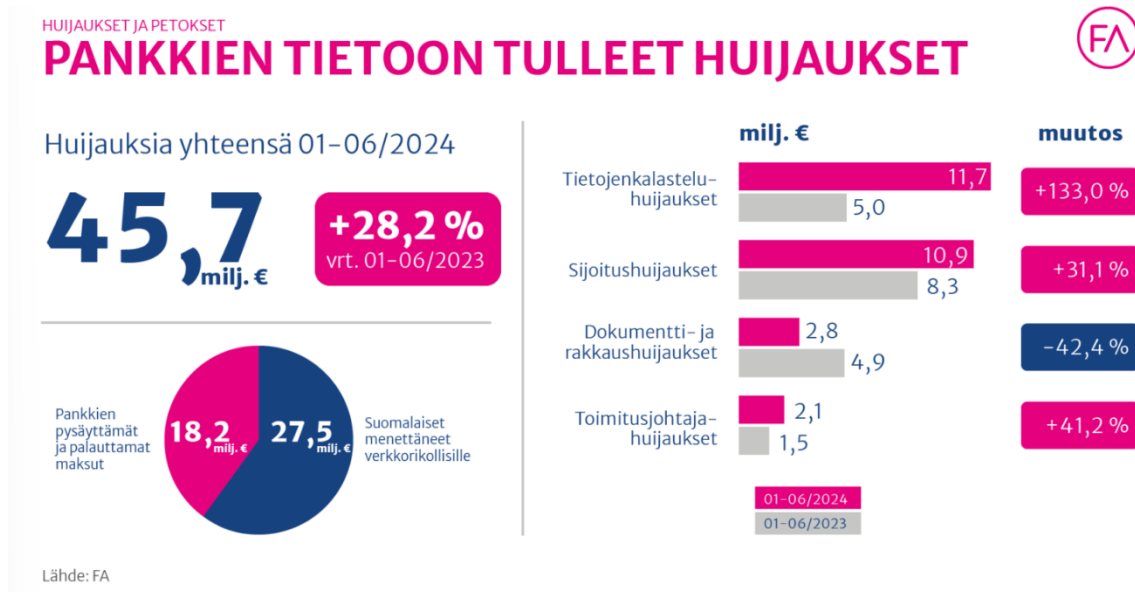
Joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkaudesta sakkoon (Rikoslaki 39/1889, 38 a: 9 §).

Identiteettivarkaus ei siis ole rangaistava rikos, jos se ei aiheuta uhrille taloudellista vahinkoa tai suurempaa haittaa. Taloudellinen vahinko voi syntyä esimerkiksi silloin, kun uhri joutuu selvittämään tilannetta. (Rikosuhripäivystys.) Identiteettivarkaudet tulivat Suomessa rangaistavaksi itsenäisenä rikoksena 04.09.2015 osana tietoverkkorikoksia koskevia lainmuutoksia, jotka mukautuivat EU:n tietoverkkorikosdirektiivin vaatimuksiin (Oikeusministeriö, 2015).

Petosrikokset liittyvät kiinteästi identiteettivarkauksiin, sillä uhrin henkilötietoja käytetään usein taloudellisen hyödyn tavoitteluun. Identiteettivarkaudet tapahtuvat useimmiten osana petosrikoksia, jolloin rikollinen hankkii ensin esimerkiksi uhrin verkkopankkitunnukset huijausviestin avulla (Trejtnar). Muun muassa maksukorttitietojen luvaton käyttö ja huijausviestit ovat yleisiä petosrikosten muotoja. OP:n seminaarissa OP Kaakkois-Suomen myynnin tuen toimihenkilö Marleena Fontell kertoi, että *verkkopalvelutunnusten kalastelu on suurin yksittäinen verkkorikollisuuden muoto* (Fontell 2024). Näiden rikosten vaikutukset voivat olla merkittäviä sekä taloudellisesti että henkisesti. Uhreille aiheutuu taloudellisten menetysten lisäksi myös stressiä ja ylimääräistä vaivannäköä tilanteen selvittämiseksi (Kainulainen, 2021).

Tilastojen valossa identiteettivarkaudet ja petosrikokset ovat kasvussa, erityisesti digitaalisten palveluiden yleistymisen ja kyberrikollisuuden lisääntymisen myötä. Suomessa tehtyjen tietoverkkorikosten määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosina, ja erityisesti identiteettivarkauksien osuus on nousussa. Poliisille ilmoitettiin vuonna 2022 reilut 3700 kappaletta identiteettivarkauksia ja jo vuoden 2023 toukokuussa ilmoituksia oli tehty yli 1700 kappaletta

(Poliisi, 2023). Huijauksissa suomalaiset ovat menettäneet myös miljoonia (Kuvio 2) verkkorikollisille.

Kuvio 2. Pankkien tietoon tulleet huijaukset (Finanssiala, 2024)

Vaikka pankit ovat pystyneet torjumaan merkittäviä määriä varoja, jotka olivat menossa huijareille, on luvut huolestuttavan korkeita.

2.2 Vakuutukset osana identiteettivarkauksien ja petosrikosten riskienhallintaa

Vakuutusala ja vakuutusyhtiöiden toiminta perustuu riskienhallintaan ja niiden siirtoon. Vakuutusten peruseriaatteena on tarjota suojaa niitä ostaville yksilöille tai yrityksille. Niiden tarkoituksena on nimenomaan vähentää riskejä taloudellisissa asioissa. Vakuutusala ja vakuutusyhtiöiden toimintaa säätelee vakuutuslainsäädäntö (543/1994). Kyseinen laki säätelee muun muassa mitä tietoja vakuutusyhtiön on annettava vakuutuksenottajalle ennen sopimuksen tekemistä sekä mitä velvollisuuksia vakuutusyhtiöillä tai vakuutuksenottajalla on. Laki ei varsinaisesti säätele vakuutuslainsäädännön ehtoja mutta se antaa niiden teolle tietyt raamit.

Vakuutusyhtiöt arvioivat ja hallitsevat riskejä jatkuvasti. Kyse on kuitenkin yksinkertaisesti liiketoiminnasta. Vakuutusyhtiöt ovat pääasiassa osakeyhtiöitä ja osakeyhtiölain (624/2006) mukaan osakeyhtiön on tarkoitus tehdä voittoa liiketoiminnallaan.

Näiden riskien arvioinnin ja hallinnan kautta vakuutusyhtiöt pystyvät vaikuttamaan vakuutusten hinnoitteluun ja kattavuuteen. Identiteettivarkaudet ovat nouseva riski yksityishenkilöille, yrityksille sekä vakuutusyhtiöille, minkä vuoksi vakuutusyhtiöt joutuvat tulevaisuudessa hinnoittelemaan identiteettivarkauksia ja petosrikoksia kattavia vakuutuksia ylöspäin.

Riskienhallinta vakuutusyhtiöissä perustuu siihen, että identiteettivarkauksia ja petosrikoksia arvioidaan mahdollisten taloudellisten menetysten, mainehaittojen ja oikeudenkäyntikulujen näkökulmasta. Käytännössä vakuutusten tarkoituksena on siis siirtää riskit vakuutusenantajalle eli vakuutusyhtiölle ja samalla tarjota suojaa vakuutetulle eli yksityishenkilölle tai yritykselle. Vakuutukset tarjoavat ennaltaehkäisevän ja korvaavan mekanismin identiteettivarkauksien ja petosrikosten aiheuttamien vahinkojen hallintaan. Opinnäytetyössä tutkittavat vakuutusyhtiöt Pohjola Vakuutus, LähiTapiola, If Vahinkovakuutus Oyj ja Fennia ovat kehittäneet vakuutus tuotteita, jotka kattavat muun muassa oikeudenkäyntikuluja tai lakimiesavun käyttämisestä aiheutuvia kuluja. Kuitenkin vakuutusten kattavuuksissa ja ehdoissa on eroja yhtiöiden välillä. Tämä selittyy yhtiöiden vastuunvalintaperiaatteilla. Vastuunvalintaperiaate tarkoittaa tilanteita, joissa vakuutusyhtiö määrittää, minkälaisia riskejä ja millä ehdoilla vakuutusyhtiö vakuuttaa. (Finanssiala, 2019.)

Useimmat vakuutukset eivät korvaa identiteettivarkauden tai petosrikoksen aiheuttamaa henkistä vahinkoa tai muuta aineetonta menetystä (Kainulainen, 2021). Lisäksi vakuutus tuotteiden kattavuuden ymmärtäminen voi olla vaikeaa monimutkaisten sopimusehtojen vuoksi.

2.3 Yleinen tietosuojasetus (GDPR) ja lainsäädännön vaikutus vahingonkorvauksiin

Yleinen tietosuojasetus (GDPR) oli osa Euroopan unionin (EU) tietosuojauudistusta vuonna 2016. GDPR:n tavoitteena on suojata yksityishenkilöitä, kun henkilötietoja käsitellään yksityisellä sektorilla tai julkisella sektorilla. Asetuksen tarkoituksena on myös auttaa yksilöitä käsittelemään paremmin omia henkilötietojaan. (Eur-Lex, 2022.) Lyhenne GDPR tulee sanoista General Data Protection Regulation. GDPR edellyttää finanssialalla vakuutus- ja luottokorttiyhtiöiltä riittäviä teknisiä toimenpiteitä sekä organisaation yleiseen toimintaan ratkaisuja, jotta henkilötietojen käsittely olisi turvallista. Mikäli näitä velvoitteita laiminlyödään ja se johtaa tietomurtoon tai identiteettivarkauteen, voi kyseinen yritys joutua vahingonkorvausvastuuseen.

Suomen rikosvahinkolaki (1204/2005) ja vahingonkorvauslaki (412/1974) säätelevät myös vahingonkorvauksia tilanteissa, joissa identiteettivarkaus tai petosrikos ei kuulu vakuutusten kattavuuden piiriin. Vahingonkorvauslain mukaan:

Joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen, jolle siitä, mitä tässä laissa säädetään, muuta johdu (Vahingonkorvauslaki 412/1974, 2:1 §).

Rikoksen tekijän on siis korvattava uhrille taloudelliset menetykset tai mahdolliset henkiset kärsimykset. Vahingonkorvauslaki siis mahdollistaa tilanteet, joissa uhri voi hakea rikoksen tekijältä korvauksia, kun vakuutukset eivät riitä. Tämä toimenpide on mahdollista, jos identiteettivarkaus tai petosrikos johtaa rikosoikeudelliseen prosessiin, uhrilla on mahdollisuus esittää korvausvaatimuksensa rikosoikeudenkäynnin yhteydessä

Rikosvahinkolaki säätelee muun muassa rikosvahinkokorvauksia. Rikosvahinkokorvaukset tarkoittavat sitä, että vahingot, jotka on aiheutettu rikoksella, voi tulla korvattavaksi valtion varoista. Tällaiset korvaukset eivät kuitenkaan ole ensisijainen korvauslähde vaan korvauksia olisi ensisijaisesti haettava muista etuusjärjestelmistä tai vakuutuksesta (Valtiokonttori 2018). Kyseisten lakien perusteella voidaan arvioida, millä edellytyksillä vahingonkorvauksia voi hakea.

2.4 Luottokorttiyhtiöiden rooli identiteettivarkauksien ja petosrikosten vahingonkorvauksissa

Luottokorttiyhtiöillä, kuten Visalla ja Mastercardilla, on tärkeä rooli maksuvälineisiin liittyvien identiteettivarkauksien ja petosrikosten hallinnassa. Kyseiset yhtiöt tarjoavat kuluttajille erilaisia teknologisia ratkaisuja ja takaisinveloitusmahdollisuuksia turvalliseen maksamiseen esimerkiksi verkko-ostoksia tehdessä.

Visa ja Mastercard velvoittavat kortinhaltijoiden pankkeja hyvittämään asiakkaalle taloudelliset menetykset, jotka johtuvat maksukortin luvattomasta käytöstä, kunhan asiakas ilmoittaa asiasta viipymättä kortinmyöntäjälle. Tämä vastuu perustuu EU:n maksupalveludirektiiviin (PSD2), joka säätelee maksupalvelujen turvallisuutta ja kuluttajansuojaa. PSD2 direktiivin 74 artiklan 1. alakohdan mukaan kuluttajan vastuu oikeudettomista maksutapahtumista on rajattu enintään 50 euroon, jotka ovat aiheutuneet hävinneen tai varastetun maksuvälineen käytöstä tai sen joutumisesta esimerkiksi rikollisen käsiin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2015/2366).

Molemmat luottokorttiyhtiöt tarjoavat kortteihinsa Zero Liability -käytäntöjä, jotka takaavat, että kuluttaja ei ole vastuussa luvattomista veloituksista, jotka ovat lähteneet tililtä. Eli käytännössä, jos Debit- tai Credit korttia on käytetty petostarkoituksessa verkossa tai kivijalkaliikkeessä, Zero Liability -käytäntö vaatii kortinmyöntäjää eli useimmiten pankkia korvaamaan varat (Visa b; Mastercard a). Tämän käytännön lisäksi luottokorttiyhtiöt tarjoavat maksuvälineilleen ostoturvia, jotka ovat luottokorttiyhtiöiden myöntämiä vakuutuksia. Ostoturva tuo lisää turvaa verkko-ostojen tekoon, koska se mahdollistaa menetettyjen varojen takaisinsaannin, jos kuluttaja on joutunut identiteettivarkauden tai petoksen uhriksi (Visa a).

Visa ja Mastercard täydentävät vakuutusten tarjoamaa suojaa, mutta eivät korvaa sitä täysin monien rajoitusehtojen vuoksi. Näin ollen vakuutusten hankkiminen on tärkeää.

3 Vakuutusten korvaukset ja sopimusehdot

3.1 Vakuutusyhtiöiden tuotteet identiteettivarkauksien ja petosrikoksien aiheuttamiin vahinkoihin

Pohjola Vakuutus tarjoaa henkilöasiakkaille kotivakuutuksensa yhteydessä oikeusturvavakuutusta, joka kattaa identiteettivarkauksien tai petosrikoksen aiheuttamia vahinkoja. Oikeusturvavakuutus korvaa asianajo- ja oikeudenkäyntikuluja, jos joutuu identiteettivarkauden tai petoksen uhriksi. Oikeusturvavakuutuksen omavastuu on 15 % aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista, kuitenkin vähintään 200 euroa. Vakuutusmäärä on 14 000 euroa per vahinko. Kyseessä on siis korvauksen enimmäismäärä. Oikeusturvavakuutukseen on myös laitettu lisäehto, että ennen oikeuskäsittelyä tai asiassa, joka ratkaistaan ilman oikeudenkäyntiä, vakuutuksen vakuutusmäärä on enintään 50 % tuosta 14 000 eurosta. (Pohjola Vakuutus 2025, 16.)

Yrityksille Pohjola Vakuutus tarjoaa myös oikeusturvavakuutuksia riita-, rikos- ja hakemusasioihin. Ne ovat ehdoiltaan lähes identtiset verrattuna henkilöasiakkaille tarjotut oikeusturvavakuutukset. Vakuutusmääriltään yritysten oikeusturvavakuutukset ovat hieman suurempia. Vakuutusmäärä kyseisessä vakuutuksessa on 25 000 euroa tai muu vakuutuskirjaan merkitty määrä. Myös yrityksille tarjottavassa oikeusturvavakuutuksessa vakuutusmäärä leikkaantuu 50 %, jos asia ratkaistaan ilman oikeudenkäyntiä. Omavastuuna pidetään samaa 15 % aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista. (Pohjola Vakuutus 2020, 3.)

Oikeusturvavakuutuksen lisäksi Pohjola Vakuutus tarjoaa yrityksille rikosvakuutusta. Kyseinen vakuutus kattaa esimerkiksi yrityksen oman työntekijän tai ulkopuolisen henkilön tekemän omaisuusrikoksen aiheuttamia taloudellisia vahinkoja. Petosrikokset kuuluvat vakuutuksen korvattavuuden piiriin. Vakuutus kattaa myös vakuutetun oikeudenkäyntikuluja, jos vakuutettu vaatii vahingonkorvauksia sekä yrityksen ulkopuolisen henkilön aiheuttamia vahinkoja, kun yrityksen kadonnutta tai varastettua pankki- tai luottokorttia on väärinkäytetty. Rikosvakuutuksen vakuutusmäärä on 100 000 euroa tai muu vakuutuskirjaan merkitty määrä. Omavastuu vakuutuksessa on 2 000 euroa tai muu vakuutuskirjaan merkitty määrä. (Pohjola Vakuutus 2020, 1-2.)

If Vahinkovakuutus Oyj tarjoaa henkilöasiakkailleen identiteettivarkausvakuutusta, joka sisältyy maksutta kaikkiin Ifin kotivakuutuksiin. Kyseessä on määräaikainen vakuutustuote, jonka tarjoaminen alkoi 1.6.2020 ja sen tarjoaminen loppuu 31.12.2024. Vakuutuksesta korvataan kustannuksia, jotka ovat aiheutuneet suomalaisen lakimiesavun käyttämisestä, vaikka identiteettivarkaus olisi tapahtunut ulkomailla. Identiteettivarkausvakuutuksen vakuutusmäärä on 2 000 euroa ja siinä ei ole omavastuuta. (If a.) Identiteettivarkausvakuutuksen lisäksi If

tarjoaa henkilöasiakkaille myös oikeusturvavakuutusta, jos rikosasia etenee oikeudenkäyntiin (If b). If tarjoaa kahdenlaista oikeusturvavakuutusta eli perusoikeusturvavakuutusta sekä laajaa oikeusturvavakuutusta. Perusoikeusturvavakuutuksen vakuutusmäärä on 10 000 tai 20 000 euroa ja laajassa oikeusturvavakuutuksessa se on 20 000 euroa. Omavastuu vahinkotapauksissa on 20 % kustannuksista, kuitenkin vähintään 170 euroa. (If d, 19–20.)

If tarjoaa yrityksille myös oikeusturvavakuutuksia asianajo- ja oikeudenkäyntikuluihin riita-, rikos- ja hakemusasioissa. Vakuutusmäärä on Ifin kautta sopimuskohtainen mutta se on määritelty niin, että jokaisessa vahinkotapahtumassa sopimukseen merkitty vakuutusmäärä on ylin raja, jonka vakuutusyhtiö on velvollinen korvaamaan. Ifin yrityksen oikeusturvavakuutuksen yleisin omavastuu on 15 % mutta sovittavissa on myös jokin muu prosenttiosuus. If tarjoaa myös yrityksille tietoturvakauutuksia eli kybervakuutuksia. Kyseinen vakuutus kattaa tietoturvarikoksista aiheutuneita vahinkoja kuten tietomurtoja ja palvelunestohyökkäyksiä. Vakuutuksen laajuus, omavastuut sekä vakuutusmäärä ovat pelkästään sopimuskohtaisia. Vakuutuksen hinta määräytyy yrityksen pääasiassa liikevaihdon perusteella. (If f.) Vaikka vakuutus ei ole suoraan suunnattu identiteettivarkauksien tai petosrikoksien varalle, tarjoaa se turvaa erilaisia tietoturvarikoksia vastaan, jotka voivat johtaa asiakastietojen väärinkäyttöön.

Fennia tarjoaa henkilöasiakkailleen henkilöllisyysvarkausvakuutuksia pelkästään identiteettivarkauksia vastaan. Kyseessä on vastaavanlainen tuote, kuin mitä Ifin tarjoama identiteettivarkausvakuutus on. Kyseisen vakuutuksen tarkoituksena on antaa apua identiteettivarkauden ennaltaehkäisyssä sekä kattaa kohtuullisia asianajajakuluja. Kohtuullisten asianajajakulujen vakuutusmäärä on 2 000 euroa eikä siinä ole omavastuuta. Henkilöllisyysvarkausvakuutus on osa Fennian tarjoamaa oikeusturvavakuutusta, joka kattaa samalla tavalla kohtuullisia asianajo- ja oikeudenkäyntikulua riita-, rikos- ja hakemusasioissa, kuin edellä mainitut yhtiöt. Fennian oikeusturvavakuutuksen omavastuu yksittäisessä vakuutustapahtumassa on 15 % asianajokuluista mutta vähintään 170 euroa. Laajassa oikeusturvavakuutuksessa, joka käytännössä kattaa vakuutetun maksettavaksi tuomitut vastapuolen oikeudenkäyntikulut, omavastuu on yksittäisessä vakuutustapahtumassa 25 % mutta vähintään 340 euroa. Vakuutusmäärä oikeusturvavakuutuksessa on joko 10 000 euroa tai 20 000 euroa riippuen vakuutuksen laajuudesta tai ellei sopimusta tehdessä sovita muuta summaa. (Fennia a.)

Myös Fennia tarjoaa yritysasiakkailleen oikeusturvavakuutustaan, joka kattaa vastaavanlaisesti oikeudenkäyntikulua, kuin edellä mainitut vakuutusyhtiöt. Omavastuut ja vakuutusmäärät vaihtelevat vakuutus sopimusten mukaan eli mitään vakioita ei ole Fennian puolelta

määritelty. Fennia on myös asettanut vakuutusmäärän osalta ehdon, jonka mukaan yhden vakuutuskauden aikana vakuutuksen perusteella voidaan maksaa enintään vakuutusmäärän kaksinkertainen summa, vaikka vahinkoja sattuisi useampia. (Fennia c.) Se on vakuutusyhtiön asettama enimmäiskatto useista vahingoista maksettaville korvauksille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, jos esimerkiksi vakuutussopimuksessa on määritelty 50 000 euron vakuutusmäärä, voi vakuutusyhtiö maksaa yhdellä vakuutuskaudella enintään 100 000 euroa, vaikka vakuutustapahtumia olisi useita. Tällainen ehto käytännössä suojaa vakuutusyhtiötä tilanteilta, joissa vakuutettu joutuu useiden vahinkojen kohteeksi yhden vakuutuskauden aikana. Tämä kyseinen ehto myös varmistaa, että vakuutettu voi saada korvauksia useista vahingoista saman vakuutuskauden aikana, vaikka vakuutusmäärällä on enimmäiskatto. Fennia tarjoaa vielä yritysasiakkailleen yritysturva nimistä vakuutuskokonaisuutta, joka sisältää erilaisia vakuutuksia yrityksen tarpeiden mukaan. Kyseinen vakuutuskokonaisuus pitää sisällään kavallus- ja petosvakuutuksen. Petosvakuutus kattaa yritykselle aiheutuneita taloudellisia vahinkoja, jotka ovat aiheutuneet petosrikoksen takia. Kyseinen vakuutus luokitellaan Fennian yritysturvan omaisuusvakuutuksiin. Petosvakuutuksen vakuutusmäärä ja omavastuu määritellään sopimusta tehdessä, joten niihin ei ole mitään vakiota. Fennia on määritellyt ehdon vakuutusmäärän maksuun niin, että asiakkaan maksama vakuutusmaksu oikeuttaa ainoastaan yhteen vakuutusmäärän suuruiseen korvauksen koko vakuutuskauden eli yhden vuoden aikana (Fennia d.) Tällainen käytäntö on yleistä vakuutusosalalla, koska vakuutusyhtiöt rajoittavat riskinsä määrittämällä vakuutuskausikohtaisia korvauskattoja.

LähiTapiola tarjoaa henkilöasiakkailleen myös oikeusturvavakuutusta, joka kattaa identiteettivarkauteen sekä petosrikoksiin liittyvät asiat, jos vakuutettu on ollut rikoksen kohteena. Kyseinen vakuutus on sisällytetty LähiTapiolan kotivakuutukseen, mikä on hyvin yleistä vakuutusosalalla. LähiTapiolan oikeusturvavakuutus korvaa vastaavanlaisesti lakimiesavun kustannukset mitä edeltävätkin yhtiöt tekevät. Vakuutuksen vakuutusmäärät vaihtelevat 10 000 euron, 20 000 euron ja 50 000 euron välillä. Omavastuu vakuutuksessa on 15 % kustannuksista. (LähiTapiola b, 20.) Verrattuna muihin vakuutusyhtiöihin, LähiTapiola tarjoaa Pohjola Vakuutuksen ohella tosi niukasti vakuutusturvaa henkilöasiakkailleen, koska oikeusturvavakuutus on ainut heidän tarjoamat vakuutustuotteet henkilöasiakkaille, joka kattaa identiteettivarkauksista tai petosrikoksista aiheutuneita vahinkoja.

Kyberhyökkäykset aiheuttavat yrityksille taloudellista vahinkoa vahingonkorvausvastuiden kautta. Yritys on aina vastuussa uhreille, joiden henkilötiedot on saatu varastettua kyberhyökkäyksessä, ja sitä kautta rikollinen on pystynyt tekemään ostoja varastetuiden henkilötietojen avulla. Yritysasiakkaille LähiTapiola tarjoaa yritysvakuutuksen kautta kybervakuutusta, joka käytännössä kattaa yritykselle aiheutuneita vahingonkorvausvastuita

uhreille. (LähiTapiola 2024, 19.) Kybervakuutuksessa on omat vakuutusmäärät kustannusvakuutuksesta korvattaville vahingoille, keskeytysvahingoille sekä vahingonkorvausvastuu- vahingoille. Yritys voi siis valita vahingonkorvausvastuuvakuutukselle minimissään 10 000 euron vakuutusmäärän. (LähiTapiola 2025, 5.) Yritysvakuutukseen sisältyy myös oikeudenkäyntikuluvakuutus, joka ei käytännössä eroa muiden yhtiöiden tarjoamista oikeusturvavakuutuksista. Kyseinen vakuutus kattaa oikeudenkäyntikulut, kun vakuutettu esittää esimerkiksi käräjäoikeudessa petosrikokseen perustuvan korvausvaatimuksen (LähiTapiola c). Vakuutusmäärä ja omavastuu määritellään sopimusta tehdessä. Vakuutusmäärä määritellään yrityksen toiminnan laajuuden ja riskien perusteella. Omavastuu sovitaan vakuutusso- pimuksessa ja vaikuttaa vakuutusmaksun suuruuteen. Omavastuun määrä voi vaihdella vakuutustyyppin ja yrityksen riskien mukaan.

3.2 Vakuutustuotteiden kattavuudet ja rajoitukset henkilöasiakkailla

Jokaisen tutkittavan vakuutusyhtiön tarjoamien yksityishenkilön oikeusturvavakuutuksen tarkoituksena on korvata vakuutetun välttämättömiä ja kohtuullisia asianajo- ja oikeudenkäyntikuluja. Kyseisten kulujen on täytynyt aiheutua koulutetun lakimiehen käyttämisestä riita-, rikos- ja hakemusasioissa. Opinnäytetyön aiheen kannalta keskitytään ainoastaan rikosasioiden käsittelyyn.

Pohjolan, Ifin ja LähiTapiolan tarjoamaa oikeusturvavakuutusta voi käyttää Suomessa tai muissa Pohjoismaissa syntyneissä vakuutustapahtumissa. Kyseiset tapahtumat täytyy voida voimaan saattaa suomalaisessa käräjäoikeudessa tai vastaavassa pohjoismaisessa tuomioistuimessa. Fennian tarjoamaa oikeusturvavakuutusta voi käyttää ainoastaan tapah- tumissa, jotka käsitellään suomalaisessa käräjäoikeudessa. Erikoistuomioistuimen tai hal- linnollisten viranomaisten esimerkiksi hallinto-oikeudessa aiheutuneet kulut eivät kuulu kor- vattavuuden piiriin. Tällä tavalla vakuutusyhtiöt rajaavat riskiä muun muassa kustannusten osalta. Oikeudenkäyntikulut voivat vaihdella merkittävästi eri maiden sekä tuomioistuinten välillä. Oikeusturvavakuutuksesta voi saada korvauksia korkeimmasta oikeudesta muutos- haun kautta. Kyseinen muutoshaku edellyttää valituslupaa, jotta muutoksenhausta aiheu- tuneet kulut korvataan. (Pohjola Vakuutus b, 17; If g, 1-3; LähiTapiola a, 15-17; Fennia a.)

Jokaisen tutkittavan vakuutusyhtiön ehdoissa vakuutustapahtuman määritelmä korvatta- valle rikosasialle on se, kun asia tuodaan vireille tuomioistuimeen ja, kun vakuutettu on asianomistajana. Asianomistajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on rikoksen uhri (Syyttäjälai- tos). Toinen määritelmä vakuutustapahtumalle on tilanne, jossa asianomistaja päättää viedä rikosasian eteenpäin omana syytteenään, kun virallinen syyttäjä on päättänyt olla nostamatta syytettä tai on peruuttanut aiemmin nostamansa syytteen. Kyseiset vakuutus- tapahtumat, jotka ovat sattuneet vakuutuksen voimassaoloaikana. Käytännössä tällaisessa

tapauksessa asianomistaja ottaa syytteen ajamisen omalle vastuulleen, ja asia etenee tuomioistuimessa hänen aloitteestaan. Rikosasian korvattavuuteen on asetettu jokaisen vakuutusyhtiön päätöksellä rajoitus, jonka mukaan vakuutus, jos on ollut voimassa vähemmän kuin kaksi vuotta, tulee rikosasiaan esitettyjen syytteiden olla syntynyt vakuutuksen voimassaoloaikana (Pohjola Vakuutus b, 17; If g, 2; LähiTapiola a, 16; Fennia a.) Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja Pilvi Hyttinen mainitsi OP:n seminaarissa, että *Identiteettivarkauksiin tai petosrikoksiin liittyvät oikeuskäsittelyt voivat kestää vuosia* (Hyttinen 2024). Kyseisellä rajoituksella vakuutusyhtiöt käytännössä hallitsevat riskiä oikeusturvavakuutuksen väärinkäytön estämiseksi sekä yhtiöt vähentävät uuden asiakassuhteen alussa piileviä riskejä. Esimerkiksi asiakas on tietämättään joutunut identiteettivarkauden uhriksi ja hän huomaama tämän vasta vuoden päästä, kun on tullut tuntemattomia luottokorttilaskuja kotiin. Kyseinen asiakas on vaihtanut vakuutusyhtiötä vasta ja sieltä ottanut kotivakuutuksen yhteydessä oikeusturvavakuutuksen. Asiakas päättää nostaa syytteen identiteettivarkaudesta ja sitä kautta hakea kulukorvauksia oikeusturvavakuutuksestaan. Vakuutustapahtuma ei ole korvattava, koska kyseinen identiteettivarkaus on tapahtunut aiemmin mitä vakuutus on ollut voimassa.

Jokaisen tutkittavan vakuutusyhtiön tarjoamissa oikeusturvavakuutuksien ehdoissa on merkintä, että yksi vakuutustapahtuma on sellainen, jos vakuutetulla on useita rikosasioita käsittelyssä, jotka liittyvät samaan tapahtumaan (Pohjola Vakuutus b, 17; If g, 2; LähiTapiola a, 16; Fennia a). Tällöin vakuutettu voi mahdollisesti saada vain yhden korvauksen, vaikka olisi useampia rikosasioita käsittelyssä oikeudessa. Identiteettivarkauksissa tämä on yleistä, koska rikollinen syyllistyy useampaan eri rikokseen prosessin aikana eli ennen identiteettivarkautta rikollinen on joutunut suorittamaan petosrikoksen. Tällainen ehto on uhrin kannalta ikävä, koska asianajajakulut kasvavat tällöin todella korkeiksi, jolloin vakuutuksessa oleva vakuutusmäärä on käytetty nopeasti loppuun. Uhrin on kuitenkin mahdollista hakea useammasta eri oikeusturvavakuutuksesta korvauksia, jos niitä on eri yhtiöissä.

Oikeusturvavakuutusten ehdoissa on myös erikoinen ehto sen suhteen, että vakuutetun on täytynyt oikeudenkäynnissä tai sovintoneuvottelussa vaatia vahingonkorvauksia täysimääräisesti syytetyltä, jotta voisi saada täyden korvauksen vakuutuksesta. Jos syytettyä ei tuomita maksamaan täysimääräisesti vahingonkorvauksia uhrille, vakuutusyhtiö on velvollinen maksamaan vakuutetulle aiheutuneet asianajajakulut. Vakuutusyhtiö voi siis alentaa tai jopa evätä kokonaan korvauksen maksamisen, jos vakuutettu ei ole oikeudenkäynnissä tai sovintoneuvottelussa vaatinut vastapuolelta vahingonkorvauksia (Pohjola Vakuutus b, 18; If g, 3; LähiTapiola a, 17; Fennia a.)

lfin tarjoaman identiteettivarkausvakuutuksen on tarkoitus ennaltaehkäistä vakuutetun omaan elämään liittyvien identiteettivarkauksien aiheuttamia vahinkoja, jotka ovat sattuneet vakuutuksen voimassaoloaikana. Kyseisestä vakuutuksesta käytännössä korvataan identiteettivarkauden tapahduttua asianajajan käyttämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kustannukset on vakuutusehdoissa määritelty välttämättömiksi ja kohtuullisiksi. Kulut, joita voi hakea vakuutuksesta:

- Vakuutetun avustaminen tutkintailmoituksen laatimisessa ja esitutinnan aikana.
- Perusteettomien vaatimusten hylkääminen.
- Virheellisten luottohäiriömerkintöjen korjaaminen.
- Muiden tilanteeseen liittyvien virheiden oikaiseminen. (lf c, 1.)

Vakuutuksesta korvataan tapahtumia, joissa rikollinen käyttää vakuutetun henkilöllisyyttä petosrikoksen tai identiteettivarkauden tekoon (lf c, 1). Esimerkiksi, jos rikollinen on saanut vakuutetun henkilötunnuksen kalasteltua ja rikollinen on sen avulla tilannut erilaisista verkkokaupoista osamaksulla tavaraa, joka johtaa maksuhäiriömerkintään vakuutetun luottotietoihin, niin vakuutus korvaa lakimieskulut virheellisten luottohäiriömerkintöjen korjaamisessa. Vakuutetun on myös järkevää hakea vapaaehtoista luottokieltoa tällaisessa tapauksessa. Vapaaehtoinen luottokielto on palvelu, joka suojaa henkilöä, jonka henkilötiedot on anastettu. Jos henkilöllä on myönnetty vapaaehtoinen luottokielto, ei hänen henkilötiedoillaan pysty enää hakemaan luottoa. (Verohallinto 2024.) Vapaaehtoista luottokieltoa pystyy hakemaan verohallinnon ja Suomen Asiakastiedon kautta muun muassa.

Identiteettivarkausvakuutuksessa yhdeksi vahingoksi katsotaan identiteettivarkauden tai petosrikoksen aiheuttama tapahtuma tai useampi tapahtuma, jotka liittyvät samaan asiaan (lf c, 2). Tämä ei ole asiakkaan kannalta hyvä ehto, koska näissä kyseisissä rikosnimikkeissä on yleistä, että samaan asiaan liittyy monta eri tapahtumaa. Vakuutuksen vakuutusmäärä on kuitenkin 2000 euroa, joka ei ole kovin suuri. Vakuutuksen korvattavuus on myös rajattu vain vakuutetun yksityiselämään liittyviin identiteettivarkauksiin.

Identiteettivarkausvakuutuksesta ei korvata identiteettivarkauden aiheuttamia kustannuksia, jos identiteettivarkaus liittyy suoraan vakuutetun ammattiin, työtehtäviin, liiketoimintaan tai muihin tulonhankintatoimiin. Eli esimerkiksi, jos identiteettivarkaus liittyy työelämään, kuten yrityksen nimissä tehtyihin petoksiin tai työntekijän tietojen väärinkäyttöön, vakuutuksesta ei korvata näitä kustannuksia. Vakuutuksesta ei korvata vakuutetun mahdollisia taloudellisia tappioita, vaan ainoastaan asianajajakuluja. Vakuutettu ei voi saada korvauksia vahingosta, jos se on korvattava lfin tarjoamasta yksityishenkilön oikeusturvavakuutuksesta. (lf c, 1.) Näillä rajoituksilla vakuutusyhtiö rajaa riskiään isojen korvauksien maksulle.

Nämä rajoitukset ovat myös uhrin kannalta huono asia, koska kyseessä on aika valideja asioita, joista olisi hyvä saada korvauksia.

Fennian henkilöllisyysvarkausvakuutuksen tarkoituksena on korvata oikeusturvavakuutuksen tavalla välttämättömiä mutta kohtuullisia asianajajakuluja. Kyseisen vakuutuksen korvattavat vakuutustapahtumat on rajattu lfin tarjoaman identiteettivarkausvakuutuksen tavoin vakuutetun yksityiselämään. Henkilöllisyysvarkausvakuutus kattaa tilanteita, joissa rikollinen käyttää luvattomasti vakuutetun henkilöllisyystodistusta toteuttaakseen petoksen tai muun rikoksen. (Fennia b.) Esimerkiksi rikollinen hakee lainaa tai avaa pankkitilin vakuutetun nimissä luvattomasti. Henkilöllisyystodistusten väärinkäyttö voi johtaa merkittäviin taloudellisiin ja oikeudellisiin ongelmiin, joihin henkilöllisyysvarkausvakuutuksesta saa apua. Vakuutuksen rajoitukset ovat samanlaiset mitä lfin identiteettivarkausvakuutuksessa on. Vakuutusmäärältäänkin henkilöllisyysvarkausvakuutus on täysin identtinen lfin identiteettivarkausvakuutuksen kanssa.

3.3 Vakuutustuotteiden kattavuudet ja rajoitukset yritysasiakkailta

Jokaisen tutkittavan vakuutusyhtiön tarjoamien yritysten oikeusturvavakuutuksen tarkoituksena on korvata vakuutetun välttämättömiä ja kohtuullisia asianajo- ja oikeudenkäyntikuluja. Henkilöasiakkaiden oikeusturvavakuutusten ohella yritysten on käytettävä koulutettua lakimiestä, jotta kulut kuuluisivat korvattavuuden piiriin.

Jokaisen tutkittavan vakuutusyhtiön yrityksen oikeusturvavakuutusta voi käyttää asioissa, jotka käsitellään Suomen käräjäoikeudessa. On myös mahdollista käyttää yrityksen oikeusturvavakuutusta joko tuomioistuinsovittelussa tai välimiesmenettelyssä. If eroaa muista vakuutusyhtiöistä niin, että yrityksen oikeusturvavakuutuksesta voi hakea kuluja, jotka ovat aiheutuneet tuomioistuinsovittelusta. Muiden vakuutusyhtiöiden osalta kuluja voi hakea, jos kulut ovat aiheutuneet välimiesmenettelystä. (Pohjola Vakuutus a, 2; If e, 2 LähiTapiola 2024, 17; Fennia 2025.) Oikeusturvavakuutuksista korvataan oikeudenkäyntikulut rikosasioissa vakuutetulle, jos hän asianomistajana on esittänyt vahingonkorvausvaatimuksen syytetyille.

Yritysten oikeusturvavakuutusten rajoituksissa on hieman eroja tutkittavien vakuutusyhtiöiden välillä. Kuitenkin jokaisen vakuutusyhtiön osalta tulo- ja ansionmenetykset esimerkiksi petosrikoksen osalta eivät ole korvattavia oikeusturvavakuutuksesta. Myös rikosilmoitusten tekoon sekä esitutkintaan liittyvät kulut eivät kuulu korvattavuuden piiriin. Välimiesmenettelyn osalta keskinäinen ero on se, että Pohjola Vakuutuksen myöntämä oikeusturvavakuutus korvaa välimiehen tai muiden välimieslautakunnan palkkiot ja kulut. LähiTapiolan tai

Fennian vakuutukset eivät näin tee. (Pohjola Vakuutus a, 3; LähiTapiola 2024, 18; Fennia 2025.)

Opinnäytetyössä aiemmin oli mainittu, että Pohjola Vakuutus tarjoaa yrityksille oikeusturvavakuutuksen lisäksi rikosvakuutusta. Vakuutuksen avulla yritys voi siis suojautua omien työntekijöidensä tai muiden henkilöiden tekemiltä petosrikoksilta sekä muilta omaisuusrikoksilta. Rikosvakuutuksesta käytännössä korvataan välittömät vahingot yritykselle, jotka ovat aiheutuneet petosrikoksen takia. Välittömällä vahingolla tarkoitetaan vahinkoa, joka on helposti muuttava rahaksi (Minilex a). Esimerkiksi petosrikoksen seurauksena menetetyt rahat ovat välitöntä vahinkoa. Vakuutuksesta korvataan myös suorat taloudelliset menetykset, joita on koitunut muille osapuolille vakuutetun työntekijän tekemän omaisuusrikoksen seurauksena, ja joista vakuutettu työnantajana vastaa. Korvauksenpiiriin kuuluu myös vakuutuksenottajan oikeudenkäyntikulut, jotka syntyvät vakuutetun vaatiessa korvausta rikosvakuutuksesta katettavasta omaisuusrikoksesta sekä kadonneen tai varastetun pankki- tai luottokortin väärinkäytöstä aiheutuneet vahingot, mikäli väärinkäytöksen tekijä ei ole vakuutuksenottajan työntekijä. (Pohjola Vakuutus 2020, 1.) Esimerkiksi huijari on lähettänyt yrityksen työ sähköpostiin validilta näyttävän mainoksen, jossa on linkki uuden tuotteen tilaukselle kauppaan. Työntekijä tietämättään syöttää yrityskortin tiedot huijaussivustolle linkin kautta ja yrityksen kortilta huijari oli saanut varastettua rahaa. Kyseinen esimerkki on korvattava vahinko.

Pohjolan rikosvakuutus on pääasiassa voimassa Suomessa mutta yrityksen on mahdollista laajentaa voimassaoloaluetta myös muuhun maahan. Vahinkotapahtumat määritellään joka tapauksessa Suomen rikoslain mukaan. Vakuutuksen enimmäiskorvausmäärään sisältyy välittömän vahingonkorvauksen lisäksi selvitys- ja oikeudenkäyntikulut. Vakuutuksen omavastuu on vahinkokohtainen eli, jos yritykselle sattuu vakuutuskauden aikana useampi petosrikosvahinko, joutuu yritys maksamaan uudelleen vakuutuskirjaan merkityn omavastuun. (Pohjola Vakuutus 2020, 2.)

Rikosvakuutuksen rajoitusehdot eivät suoranaisesti kuulu identiteettivarkauksiin tai petosrikoksiin, koska ne käsittelevät fyysistä omaisuutta sekä täysin erillisiä rikosmuotoja. Rajoitusehto, jossa mainitaan, että toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen aiheuttaisi yritykselle vahinko, voitaisiin tulkita petosrikosnimikkeellä. (Pohjola Vakuutus 2020, 2.) Esimerkiksi toimitusjohtaja voi syyllistyä petokseen, joka on tehty yrityksen nimissä. Tällöin yrityksen vaatimat korvaukset eivät ole korvattavia vakuutuksesta. Rajoitusehtojen sekä vakuutuksen korvattavuuden osalta, rikosvakuutus olisi yritykselle hyvä vakuutustuote.

Itse tarjoaa oikeusturvavakuutuksensa lisäksi tietoturvakorvausta eli kybervakuutusta. Kyseinen vakuutus ei suoranaisesti kata identiteettivarkauksien tai petosrikoksien aiheuttamia

vahinkoja, mutta opinnäytetyön aiheen kannalta vakuutus on yrityksille oikein pätevän olinen vakuutustuote. Tietoturvakauutuksesta korvataan vahinkoja ja kuluja, jotka aiheutuvat tietomurtojen, kyberhyökkäysten tai kiristysten vuoksi. I fin tietoturvakauutus auttaa yrityksiä tietoturvamurtojen yhteydessä, erityisesti murtojen syiden ja vaikutusten selvittämisessä. Vakuutus korvaa tietomurrosta aiheutuvia palautuskustannuksia, kun asiakastietoja, ohjelmia ja verkkoja palautetaan ennalleen. Muun muassa tietojen palauttaminen on usein aikaa vievää työtä ja tietojen palauttaminen vaatii ulkopuolisen asiantuntijan työtä, jolloin kustannukset voivat nousta korkeiksi. Tietomurrot kohdistuvat melko usein asiakkaiden tietoihin. Tietomurron tapahtuessa asiakkaiden tietoihin kohdistuen, syntyvät kustannukset voivat olla laajoja ja monimuotoisia. I fin tarjoama kybervakuutus kattaa näistä syntyviä kustannuksia, jotka liittyvät tilanteen selvittämiseen, korjaamiseen ja seurausten hallintaan. (I f.) Esimerkiksi asiakkaille on järjestettävä erityistä viestintää tarjoavia palveluita sekä yhteydenottokanavia, joiden kautta voidaan käsitellä pelkästään tietomurtoon liittyviä asioita. Kyseinen ilmoitusvelvollisuus perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston yleiseen tietosuoja-asetuksen 34. artiklaan. Sen 1. kohdan mukaan

Kun henkilötietojen tietoturvaloukkaus todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin luonnollisten henkilöiden oikeuksille ja vapauksille, rekisterinpitäjän on ilmoitettava tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle ilman aiheetonta viivytystä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 34:1§).

Tällaiset menetelmät aiheuttavat kustannuksia yrityksille, joita kybervakuutus sitten korvaa. Asiakkaiden henkilö- ja tuottotietojen turvaaminen aiheuttaa yritykselle kuluja, koska tietojen turvaaminen vaatii erityistä valvontaa. Näitä valvontakuluja I fin kybervakuutus korvaa. Korvauksen piiriin kuuluu myös yrityksen asiakkaalle aiheutuneet taloudelliset vahingot, jos vakuutettu on vastuussa asiakkaansa tietojen katoamisesta. Tällainen ehto tuottaa lisäarvoa vakuutustuotteelle, jonka vuoksi yritysten kannattaa vakavasti harkita kyseisen vakuutuksen ottamista. (I f.)

Niin kuin kaikissa vakuutuksissa, myös I fin kybervakuutuksessa on rajoitusehtoja. Vakuutus ei muun muassa korvaa sakkoja tai sopimussakkoja, jotka ovat rangaistusluonteisia korvauksia. Yritys voi joutua esimerkiksi maksamaan sopimussakkoja asiakkaalle viivästyksen vuoksi, joka oli johtunut liiketoiminnan keskeytymisestä tietomurtohyökkäyksen takia. Kybervakuutus ei myöskään korvaa yrityksen maineen menetystä tai korkotappioita. (I f.)

Fennian tarjoamasta petosvakuutuksesta vakuutuksenottajalle korvataan taloudellisia vahinkoja, jotka on aiheutettu petosrikoksella. Korvauksien edellytyksenä vakuutuksessa on, että taloudelliset vahingot on seurausta kyseisen vakuutuskauden aikana tehdystä petosrikoksesta. Yrityksen on täytynyt tehdä rikosilmoitus tapahtuneesta, koska sillä pystytään

todistamaan vakuutusyhtiöllä rikoksen tapahtuneen. Korvauksen edellytyksenä pidetään tilannetta, jossa rikosentekijän tarkoituksena on ollut saada itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä vakuutetun kustannuksella. Petosrikoksen on täytynyt aiheutua esimerkiksi tietoja syöttämällä, muokkaamalla, tuhoamalla tai poistamalla niitä, tai häiritsemällä tietojärjestelmän toimintaa tavalla, joka johtaa vääristyneeseen tietojenkäsittelyyn. (Fennia d.) Korvattava vakuutustapahtuma voisi olla tilanne, jossa vakuutuksenottajana oleva yritys saa sähköpostiviestin, joka on tullut pitkäaikaiselta tavarantoimittajalta. Viestissä on ilmoitettu, että tavarantoimittajalla on vaihtunut tilinumero, ja seuraava maksu täytyy suorittaa kyseiselle tilille. Yrittäjä ei huomaa tässä mitään epäilyttävää ja tekee suorituksen. Myöhemmin käy ilmi, että sähköpostiviesti olikin ollut huijaus. Rikosentekijä oli onnistunut murtautumaan tavarantoimittajan sähköpostiin ja lähettänyt väärän tiedon maksutilistä. Yritys kärsi tällaisessa tapauksessa merkittävää taloudellista vahinkoa, joten vakuutus korvaisi menetetyt varat yritykselle.

Petosvakuutuksesta ei korvata vahinkoja, jotka on aiheuttanut vakuutuksenottajana olevan yrityksen edustusoikeudellinen henkilö eli hallituksen jäsen, toimitusjohtaja tai yli 10 prosentin osuuden omistava henkilö. Vakuutuksesta ei korvata muun muassa asiamies- tai oikeudenkäyntikuluja. Kyseisiä kuluja voi hakea yrityksen oikeusturvavakuutuksesta. Petosvakuutuksesta ei myöskään korvata vahinkoja, jos yrityksen sisältä on paljastettu luottamuksellisia tietoja tai yrityssalaisuuksia, joiden avulla on pystytty tekemään petoksia. (Fennia d.) Fennian petosvakuutus kuuluu osana yritysturvan omaisuusvakuutukset nimistä kokonaisuutta. Kyseinen kokonaisuus on todella kattava ja sen vuoksi yritykselle hyödyllinen vakuutus.

LähiTapiola tarjoaa lfin tavoin kybervakuutusta yritysasiakkailleen. Vakuutuksella turvataan liiketoiminnan jatkuvuus yllättävien kustannusten jälkeen, jotka ovat aiheutuneet tietoturvamurroista. Vakuutuksesta korvataan muun muassa ulkopuolisen kyberasiantuntijan kuluja, liiketoiminnan keskeytyksestä aiheutuvia kuluja sekä vakuutuksenottajalle kohdistuvia vahingonkorvausvelvoitteita asiakkailleen. LähiTapiolan kybervakuutukseen kuuluu 3 eri vakuutusturvaa, jotka ovat kustannusvakuutus, keskeytysvakuutus sekä vastuuvakuutus. Opinnäytetyön aiheen kannalta keskitytään ainoastaan vastuuvakuutusturvaan. (LähiTapiola 2025, 1.)

Käytännössä vastuuvakuutus korvaa tietomurron ilmoittamisesta asiakkaille aiheutuneet kulut sekä, jos vakuutuksenottajan asiakkaille on aiheutunut taloudellista vahinkoa tietomurron takia. Kybervakuutuksesta ei vastaavasti korvata vahinkoa, jos tietojärjestelmä on ollut vajavainen tai toimimaton, jonka takia tietomurron tekeminen on ollut suhteellisen helppoa. Vakuutuksesta ei myöskään korvata vahinkoja, jos vakuutuksenottaja on tiennyt

vakuutusta ottaessaan, että yrityksen tietojärjestelmä ei ole ajantasainen ja se on erittäin haavoittuvainen kyberhyökkäyksille. (LähiTapiola 2025, 4) Rajoitusehdoissa on myös lueteltu vastaavanlaisia rajoitusehtoja, kuten Ifin kybervakuutuksessa on. Esimerkiksi sakkojen tai muiden rangaistusluonteisten maksujen kustannukset eivät ole korvattavia kuluja.

4 Vakuutusten ulkopuoliset vahingonkorvausmekanismit

4.1 Yleisen tietosuoja-asetuksen merkitys identiteettivarkauksien ja petosrikosten ehkäisyssä

Euroopan parlamentin ja neuvoston yleinen tietosuoja-asetus eli GDPR on opinnäytetyön aiheen kannalta tärkeä asetus, koska se velvoittaa organisaatioita, kuten vakuutus- ja luottokorttiyhtiöitä huolehtimaan henkilötietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Asetuksen tärkeimpiä kohtia on yksilön oikeuksiin sekä yrityksiä koskevat sääntelyt. Yleisellä tietosuoja-asetuksella on haluttu vahvistaa olemassa olevia oikeuksia, joita on ollut ennen asetuksen voimaantuloa. Asetuksen myötä on myös lisätty oikeuksia yksilöille sekä sillä on haluttu auttaa hallitsemaan yksilön henkilötietoja. Yksilön on asetuksen myötä helpompi päästä omiin tietoihin. (EUR-Lex 2022.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vakuutus- tai luottokorttiyhtiön on annettava asiakkaalle kattava selvitys siitä, miten hänen tietojään käsitellään, jos asiakas sitä pyytää. Yleisen tietosuoja-asetuksen artikkelit 12–14 säätelevät näitä asioita. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679.) Esimerkiksi näiden artiklojen perusteella asiakkaalle on annettava tietoja henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta, henkilötietojen säilytysajoista sekä tiedot mahdollisista kolmansista osapuolista, joille henkilötietoja luovutetaan.

Yleinen tietosuoja-asetus oikeuttaa yksityishenkilöitä saamaan tietoa omiin henkilötietoihin kohdistuneesta tietoturvaloukkauksesta. Aiemmin opinnäytetyössä mainittiin artiklasta 34, että organisaatioiden on välittömästi ilmoitettava asiakkaalleen tietoturvaloukkauksesta. Asetus myös velvoittaa organisaation ilmoittamaan henkilötietojen tietoturvaloukkauksista kansalliselle tietosuojaviranomaiselle välittömästi, ellei siihen ole ollut aiheellista syytä ilmoituksen venymiseen. Ilmoitus on tehtävä viimeistään 72 tunnin kuluessa siitä, kun loukkaus on havaittu. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 33:1 §). Kyseisessä ilmoituksessa on vähintään mainittava tietoturvaloukkauksen luonne ja siihen liittyvien asiakkaiden arvioitu määrä, tietoturvaloukkauksesta mahdolliset koituvat seuraukset on kuvattava sekä toimenpiteet, joita on tehty tai tullaan tekemään vahinkojen minimoimiseksi (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 33:3 §). Yleisen tietosuoja-asetuksen myötä organisaatioilla on tiukempi vastuu tietosuojasta ja niillä on lakisääteinen velvollisuus reagoida tietomurtoihin nopeasti ja avoimesti. Ilmoitusvelvollisuus auttaa yksilöitä reagoimaan esimerkiksi identiteettivarkauksien riskiin, jos heidän tietonsa ovat joutuneet väärin käsiin. Organisaatioille voi myös koitua isojakin sanktioita, jos ne eivät noudata kyseistä ilmoitusvelvollisuutta. Organisaatiolle voidaan määrätä hallinnollinen sakko, jonka enimmäismäärä on 10 000 000 euroa. Yrityksen kohdalla sakko voi olla enintään 2 % edeltävän tilikauden kokonaisliikevaihdosta. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus

2016/679, 83:4 §.) Euroopan Unionin jäsenvaltioilla on myös oikeus säätää kansallisessa lainsäädännössään muita seuraamuksia, kuten rikosoikeudellisia rangaistuksia, tietyille yleisen tietosuojasetuksen rikkomuksille. Jos organisaatio rikkoo systemaattisesti yleisen tietosuojasetuksen periaatteita, se voi kohdata lisäseuraamuksia kansallisten lakien nojalla (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 84 §.) Kyseiset artiklat luovat tehokkaan sanktiojärjestelmän, joka kannustaa yrityksiä ja organisaatioita noudattamaan tietosuojamääräyksiä ja estämään henkilötietojen väärinkäyttöä. Tämä on erityisen tärkeää identiteettivarkauksien ja petosten ehkäisyssä, sillä tietoturvaloukkausten piilottelu voi johtaa merkittäviin vahinkoihin yksilöille.

Yleinen tietosuojasetus säätelee vahingonkorvauksia yksityishenkilöille, jotka ovat joutuneet identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhriksi tietoturvaloukkauksen seurauksena. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa organisaatio on laiminlyönyt tietoturvavelvoitteen ja henkilötietoja on vuotanut tai käytetty väärin. Asiakkaalla on oikeus saada vahingonkorvauksia aineellisesta tai aineettomasta vahingosta, jos organisaatio on käsitellyt asiakkaan henkilötietoja yleisen tietosuojasetuksen vastaisesti. Korvausvastuu koskee organisaatiota sekä henkilötietojen käsittelijää kyseisessä organisaatiossa. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 82 §.) Vahinkoa kärsinyt henkilö voi vaatia yleisen tietosuojasetuksen mukaan vahingonkorvausta suoraan organisaatiolta tai nostaa kanteen kansallisessa tuomioistuimessa. Vahingonkorvaukset voivat kattaa sekä taloudelliset että ei-taloudelliset vahingot, kuten rahalliset tappiot, oikeudenkäyntikulut sekä henkiset kärsimykset.

Yleinen tietosuojasetus takaa uhrille oikeuden saattaa asia tuomioistuimen käsittelyyn, jos hänen oikeuksiaan on loukattu. Kanne organisaatiota tai sen palveluksessa toimivaa henkilötietojen käsittelijää vastaan on nostettava sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa kyseisellä organisaatiolla tai käsittelijällä on toimipiste. Kanne voidaan myös nostaa sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa uhri asuu. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 79 §.) Tämä mahdollistaa vahingonkorvausvaatimuksen esittämisen suoraan kansallisessa oikeusjärjestelmässä, jos yleisen tietosuojasetuksen rikkominen organisaation tai henkilötietojen käsittelijän toimesta on aiheuttanut vahinkoa. Uhrin on myös mahdollista tehdä valitus valvontaviranomaiselle, jos uhri epäilee, että hänen henkilötietojaan on käsitelty yleisen tietosuojasetuksen vastaisesti. Valvontaviranomaisella tarkoitetaan kansallista tietosuojaviranomaista. Viranomainen voi tutkia tapausta ja mahdollisesti määrätä seuraamuksia organisaatiolle tai henkilötietojen käsittelijälle. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 77 §.)

Yleinen tietosuojasetus antaa vahvan suojan yksityishenkilöille, jotka joutuvat identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhriksi tietosuojaloukkauksen seurauksena. Asetus takaa oikeuden vahingonkorvaukseen, mahdollisuuden haastaa yrityksiä oikeuteen ja valittaa tietosuojaviranomaiselle. Tämä tekee yleisestä tietosuojasetuksesta keskeisen työkalun uhrien oikeuksien puolustamisessa ja organisaatioiden vastuuseen saattamisessa.

4.2 Psykoterapiakeskus Vastaamon tietomurtotapaus

Vuonna 2020 Psykoterapiakeskus Vastaamo Oy, jäljempänä yritys, joutui laajan tietomurron kohteeksi, jossa hyökkääjä sai haltuunsa kymmenien tuhansien potilaiden arkaluonteisia potilastietoja. Nämä tiedot sisälsivät muun muassa terapian aikana esiin tulleita henkilötietoja, diagnooseja ja muita luottamuksellisia tietoja. Tämä tapaus nosti esiin vakavia puutteita yrityksen tietoturvakäytännöissä ja henkilötietojen suojauksessa. Tässä oikeustapausanalyysissä tutkitaan tapausta pintapuolisesti ja tuodaan ilmi ne artikkelit yleisestä tietosuojasetuksesta, joita yritys ei noudattanut. Yritykselle määrätty seuraamus käydään myös läpi.

Yritys oli tehnyt tietosuojavaltuutetulle ilmoituksen tietoturvaloukkauksesta 29.9.2020. Ilmoituksen mukaan yritys oli saanut kirjeen hyökkääjältä, jossa oli ilmoitettu yrityksen potilastietokannan kopioinnista. Kirjeen liitteenä oli ollut näyte yrityksen potilastietokannasta. Tämä tieto varmistettiin, kun yritys oli täydentänyt tietoturvaloukkausta koskevaa ilmoitusta 2.11.2020. Myöhemmin kävi ilmi, että tietomurto oli tapahtunut jo vuonna 2018, ja yrityksen potilastietojärjestelmän heikon suojauksen vuoksi toinen tietomurto oli tapahtunut vuonna 2019. Yrityksen olisi tullut ilmoittaa vuonna 2019 tapahtuneesta tietoturvaloukkauksesta yleisen tietosuojasetuksen artiklan 33:1 § mukaan tietosuojavaltuutetulle on ilmoitettava viipymättä ja mahdollisuuksien mukaan viimeistään 72 tunnin kuluessa tietomurron havaitsemisesta. Yrityksen olisi pitänyt myös ilmoittaa tietomurrosta asiakkaille yleisen tietosuojasetuksen artikla 34:1 § mukaan. Yritys ei ollut kuitenkaan tehnyt näitä toimenpiteitä. Yritys oli arvioinut, että tietomurto ei olisi todennäköisesti aiheuttanut riskejä uhrien oikeuksille ja vapauksille, koska tietomurrosta ei yrityksen toiminnan luonteen ja puuttuneen tiedon vähäisyyden vuoksi voitu katsoa aiheutuneen isompaa vaaraa potilasturvallisuudelle. Muun muassa näiden syiden vuoksi yritys ei tehnyt ilmoitusta tietosuojavaltuutetulle sekä asiakkaille. Tietosuojatyöryhmän mukaan potilastietojen häviäminen tietomurron takia voi aiheuttaa asiakkaille identiteettivarkauksien ja petosten kohteeksi joutumisen sekä taloudellisia menetyksiä. (Finlex 2021.)

Yritys ei suojannut potilastietokannan palvelimen porttia palomuurilla riittävän hyvin ja tämän takia tietokantaan oli pystytty kirjautumaan mistä tahansa IP-osoitteesta oletustunnuksella, jolla ei ollut salasanaa määriteltynä. Hyökkääjä oli onnistunut kadottamaan tiedot

yrittäjien potilastietojärjestelmästä, kun se oli päässyt siihen kiinni heikon suojauksen takia. Näin ollen katsottiin, että yritys ei noudattanut yleisen tietosuojasetuksen artiklaa 5:1:f §, jonka mukaan yrityksen on suojattava henkilötiedot luvattomalta ja lainvastaiselta käsitteilyltä sekä vahingossa tapahtuvilta häviämislähteilä ja tuhoutumisilta. Yrityksen tietokanta oli myös säilytetty ilman riittävää salausta, ja potilastietojärjestelmään oli päästy käsiksi Internetin kautta ilman kunnollisia suojauksia. (Finlex 2021) Yleisen tietosuojasetuksen artikla 32 § edellyttää, että organisaatiot toteuttavat riittävät tekniset ja organisatoriset suojatoimet henkilötietojen turvaamiseksi (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2016/679, 32 §).

Yleisen tietosuojasetuksen rikkomuksilla oli vakavia seurauksia yritykselle. Yritykselle määrättiin maksettavaksi hallinnollisia sakkoja yleisen tietosuojasetuksen artiklan 33:1 § rikkomisesta 145 600 euroa, yleisen tietosuojasetuksen artiklan 34:1 § kohdan rikkomisesta 145 600 euroa ja yleisen tietosuojasetuksen artiklan 5:1:f § rikkomisesta 316 800 euroa eli yhteensä maksettavaa tuli 608 000 euroa (Finlex 2021). Tietomurron aiheuttama skandaali johti siihen, että yritys menetti asiakkaidensa luottamuksen, mikä johti liiketoiminnan loppumiseen ja konkurssiin vuonna 2021. Yrityksen potilaat ovat myös nostaneet joukkokanteita ja yksittäisiä oikeusjuttuja yritystä vastaan. Potilaat ovat vaatineet vahingonkorvauksia henkisistä kärsimyksistä, identiteettivarkauksista ja yksityiseen loukkauksista.

Psykoterapiakeskus Vastaamon tapaus on yksi Suomen merkittävimmistä yleisen tietosuojasetuksen rikkomuksista ja muistuttaa organisaatioita siitä, kuinka tärkeää henkilötietojen suojaaminen on. Tämä tapaus osoittaa myös, kuinka vakavia seurauksia yleisen tietosuojasetuksen rikkomisella voi olla organisaatioille sekä yksityishenkilöille.

4.3 Vahingonkorvausoikeudesta ja rikosvahinkokorvauksista saatavat vahingonkorvaukset

Suomen vahingonkorvausoikeudesta ja rikosvahinkokorvauksista identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhri on mahdollista saada myös haettu korvauksia, jos oma vakuutusturva ei kata riittävästi vahinkoja. Suomen vahingonkorvauslaki (412/1974) säätelee vahingonkorvausoikeuksia ja Suomen rikosvahinkolaki (1204/2005) säätelee rikosvahinkokorvauksia.

Vahingonkorvauslaki säätelee vahingonkorvausoikeutta tilanteissa, joissa toiselle osapuolelle aiheutetaan vahinkoa. Vahingonkorvauslaki kattaa henkilö- varallisuus- ja esinevahingot, sekä tietyin edellytyksin myös kärsimyksestä aiheutuvat vahingot. Vahingonkorvausoikeus on merkittävä asia, jonka avulla yksityishenkilö tai yritys voi hakea korvauksia, jos on joutunut identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhriksi. Vahingonkorvauslain pykälä 5:1 § säätelee tällaisia rikoksia. Kyseisen pykälän mukaan

Vahingonkorvaus käsittää hyvityksen henkilö- ja esinevahingosta sekä 4 a ja 6 §:ssä säädettyin edellytyksin kärsimyksestä. Milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä, käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon (Vahingonkorvauslaki 412/1974, 5:1 §).

Esimerkiksi petosrikoksissa, joissa tekijä erehdyttämällä aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa, vahingonkorvausvastuu perustuu usein rikoksen tahallisuuteen. Tällöin vahinko korvataan uhrille, jos se on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla, kuten petoksella.

Vahingonkorvausoikeudessa erittäin keskeinen periaate on täyden korvauksen periaate. Kyseistä periaatetta voidaan pitää korvauksen laskemisen perusteena Suomen vahingonkorvausoikeudessa. Täyden korvauksen periaatetta voidaan myös pitää vahingonkorvauslain lähtökohtana. (Ståhlberg & Karhu 2020, 452). Tämä periaate tarkoittaa sitä, että uhrilla on oikeus saada korvaus kaikista vahingon aiheuttamista menetyksistä. Tämä on todella tärkeää, että kyseistä periaatetta käytetään, koska se täydentää vakuutusten mahdollista kattavuuden puutetta vahingonkorvauksissa. Tähän liittyy käytännön haasteita, koska on mahdollista, että identiteettivarkauden tai petosrikoksen tekijä joko varaton tai tuntematon, mikä vaikeuttaa vahingonkorvauksen saamista, vaikka uhrilla olisikin siihen oikeus. Kuitenkin vahingonkorvausoikeuden mahdollistamat korvaukset ovat periaatteessa merkittäviä uhrin oikeuksien näkökulmasta. Mikäli korvaukset toteutuisivat täysimääräisesti, ne voivat auttaa uhria palauttamaan taloudellisen tilanteensa ja hyvittää osittain henkistä kärsimystä.

Jos vahingonkorvauslain mahdollistamasta vahingonkorvausoikeudesta uhrin ei ole mahdollista saada korvauksia, rikosvahinkolaki mahdollistaa tietyissä tapauksissa valtion makamat korvaukset rikoksen uhreille, mutta nämä korvaukset ovat ensisijaisesti henkilövahinkoja varten, eikä puhtaasti taloudellisia vahinkoja korvata kovin laajasti. Valtion varoista maksettavat korvaukset eivät ole ensisijainen korvauslähde. Ensisijainen korvauslähde tällaisissa tilanteissa on se, joka on tehnyt rikoksen ja aiheuttanut esimerkiksi taloudellista vahinkoa uhrille. Rikoksen tekijän maksama korvaus otetaan huomioon ja se toimii erotuksena sille mikä valtion varoista maksettava korvaus on. On myös mahdollista, että valtion varoista maksettavasta korvauksesta vähennetään vakuutuksista saadut korvaukset, jotta uhri ei voisi saada perusteettomasti korvauksia useista lähteistä. (Minilex b.)

Kaiken kaikkiaan identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhri voi saada korvausta kärsimyksestä, tilapäisestä haitasta, ansionmenetyksestä, oikeudenkäyntikuluista ja asianosaiskuluja, kuten puhelinkuluja. Kärsimyskorvausta voidaan myöntää, jos kyseessä on kiristys tai sen yritys. Sen sijaan rikosvahinkolain mukaan korvausta ei makseta tapauksissa, joissa

on kyse tietomurrosta tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. Tilapäisestä psyykkisestä haitasta voi saada korvausta vain, jos siitä on esitettävissä lääketieteellistä näyttöä. Valtiokonttorille on toimitettava rikoksen tapahtuma ajankohtaan liittyvä lääketieteellinen selvitys, kuten lääkärinlausunto, sairauskertomukset tai terapialähetä tai -palautte. Lääkärinlausunnon hankkimisesta aiheutuneita kuluja ei korvata, mutta jo olemassa oleva lääketieteellinen selvitys lokakuulta ja syksyltä 2020 riittää. Valtiokonttori maksaa korvauksia vain rikoksesta johtuvasta tilapäisestä psyykkisestä haitasta. Jos haitan ei katsota olevan syy-yhteydessä rikokseen, korvausta ei myönnetä. Korvauksen suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon henkilövahinkoasioita käsittelevän neuvottelukunnan suositukset. Uhrille on myös lain mukaan mahdollista korvata välttämättömiä sairaanhoitokuluja ja muun muassa identiteettivarkauksesta tai petosrikoksesta aiheutuneita terapiakuluja. (Valtiokonttori 2024.)

Rikosvahinkolain (1204/2005) mukaan henkilövahingosta kärsineen on mahdollista saada korvausta ansionmenetyksistä enintään 125 euroa päivältä vähennettynä mahdolliset samalta ajalta saadut ansiotulot. Tilapäisestä psyykkisestä haitasta uhri voi saada korvauksia enintään 10 000 euroa vähennettynä esimerkiksi rikoksentekijältä tuleva vahingonkorvaus. Kärsimyskorvausta uhri voi saada enintään 3300 euroa, josta voidaan vastaavanlaisesti vähentää rikoksentekijältä tulevat vahingonkorvaukset. Jos samaan vahinkotapahtumaan liittyy useampi vahinko samalle uhrille, on uhrin mahdollista saada korvauksia henkilövahingosta ja kärsimyksestä enintään 51 000 euroa, josta vähennetään muista lähteistä saadut vahingonkorvaukset (Rikosvahinkolaki 1204/2005, 5 §, 9 § & 10 §.)

Identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhri voi toimittaa korvaushakemuksen Valtiokonttorille tai Kansaneläkelaitokselle. Sitä on haettava kirjallisesti kolmen vuoden sisällä, kun korvausasiassa annettiin lainvoimaiseksi tullut tuomio. (Rikosvahinkolaki 1204/2005, 25 §.)

Identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhrin on siis mahdollista hyödyntää lainsäädäntöä ja niiden mahdollistamia korvauksia, jos oma vakuutusurva ei ole riittävän kattava. Mikäli uhri saa täysimääräisesti menetetyt varat takaisin, auttavat ne uhria palauttamaan taloudellisen tilanteensa ja hyvittää osittain henkistä kärsimystä.

4.4 Visan ja Mastercardin merkitys identiteettivarkauksien sekä petosten ehkäisyssä ja asiakasturvallisuuden parantamisessa

Luottokorttiyhtiöt, kuten Visa ja Mastercard, ovat tärkeä osa identiteettivarkauksien ja petosrikoksien torjunnassa sekä hallinnoimisessa. Niiden tarkoitus maksamisen ominaisuuden lisäksi on suojata asiakkaitaan.

Molemmat luottokorttiyhtiöt tarjoavat useita ratkaisuja petosten ehkäisyyn ja asiakasturvallisuuden parantamiseen. Esimerkiksi Visa korostaa kortinhaltijoiden vastuuta henkilökohtaisten tietojen suojaamisessa ja tarjoaa ohjeita turvalliseen kortin käyttöön. Visa hyödyntää muun muassa tekoälyä havaitakseen epäilyttäviä tilisiirtoja ja estääkseen mahdollisia väärinkäytöksiä. (Visa c.) Asiakkaille halutaan tarjota myös turvallisempia ratkaisuja tehdä ostoksia esimerkiksi verkossa. Mastercard muun muassa tarjoaa Mastercard Identity Check -palvelua, jonka tarkoitus on varmistaa, että jokainen korttimaksu hoituu turvallisesti. Kyseinen palvelu on tunnistautumismenetelmä, joka käytännössä tarkoittaa, että asiakkaan on todennettava henkilöllisyytensä verkkomaksuja tehdessään kahdella erilaisella tavalla, jotka eivät ole riippuvaisia toisistaan. Tunnistautua voi usealla eri tavalla esimerkiksi kasvotunnistuksella tai tunnuslukulaitteella. (Mastercard b.) Kyseinen menetelmä on todella hyödyllinen, koska se vähentää riskiä joutua petosrikoksen uhriksi.

Zero Liability -käytäntö on molemmilla luottokorttiyhtiöllä käytössä. Sen tarkoitus on suojata kortinhaltijoita luvattomilta veloituksilta. Tämä tarkoittaa, että kuluttajat eivät ole vastuussa korttinsa luvattomasta käytöstä, kunhan he noudattavat kortin käyttöehtoja ja ilmoittavat kadonneesta tai varastetusta kortista viipymättä (Visa b; Mastercard a). Tämä politiikka on merkittävä turvakeino, joka vähentää asiakkaiden taloudellisia riskejä petostapauksissa.

Visan tarjoama ostoturvavakuutus mahdollistaa rahojen takaisinsaannin, jos asiakas on maksanut Visa-kortilla ja sitä kautta joutunut petoksen uhriksi, tilattua tuotetta ei ole toimitettu sekä saanut väärän tai vahingoittuneen tuotteen. Käytännössä ostoturvavakuutus toimii niin, että asiakas on pankkiinsa yhteydessä, jossa tehdään korttiveloituksesta korjauspyyntö. Näin ollen asiakkaan on mahdollista saada menetetyt varat takaisin. (Visa a.)

Luottokorttiyhtiöt tekevät pankkien kanssa tiivistä yhteistyötä. Asiakkaan on mahdollista saada vahingonkorvauksia petoksen takia, kun hän tekee korttireklamaation tunnistamattomista tapahtumista. Kyseinen reklamaatio tehdään kortin myöntäneelle pankille, joka selvittää asiaa. Pankki voi palauttaa varat uhrille, mikäli korttireklamaatio todetaan aiheelliseksi. (Nordea.)

Luottokorttiyhtiöt osallistuvat aktiivisesti identiteettivarkauksien ja petosrikoksien ennaltaehkäisyyn sekä hallintaan tarjoamalla teknologisia ratkaisuja. Ne myös tarjoavat vakuutusturvaa sekä määrittelee vastuunjakoja eri osapuolten välillä.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Identiteettivarkaudet ja petosrikokset ovat nousevia rikollisuuden muotoja nyky-yhteiskunnassa. Teknologia ja kaikkien digitaalisten palveluiden lisääntyminen mahdollistavat tämän. Opinnäytetyön aihe valittiin, jotta saadaan parempi käsitys kyseisistä ilmiöistä ja niiden vaarallisuudesta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda ilmi vahingonkorvauksien kattavuutta eri lähteistä, jos on joutunut identiteettivarkauden tai petosrikoksen kohteeksi.

Opinnäytetyössä selvitettiin, minkälaisia vakuutus tuotteita Suomen neljä suurinta vakuutusyhtiötä tarjoavat henkilöasiakkaille sekä yritysasiakkaille identiteettivarkauksien tai petosrikoksien varalle. Tutkittavat vakuutusyhtiöt olivat Pohjola Vakuutus, LähiTapiola-ryhmä, Fennia ja IF Vahinkovakuutus Oyj. Vakuutus tuotteiden ehdoista selvitettiin vakuutus määrät, omavastuut, mitä niistä korvataan sekä niiden rajoitusehdot. Vakuutusten lisäksi selvitettiin lainsäädännön mahdollistamia vahingonkorvauksia kansallisella tasolla sekä Euroopan Unionin tasolla ja tutkittiin luottokorttiyhtiöiden roolia vahingonkorvauksissa sekä identiteettivarkauksien ja petosrikoksien ehkäisyssä.

Jokaiseen opinnäytetyön viiteen tutkimuskysymykseen saatiin vastaus. Opinnäytetyön pääkysymyksenä oli, että miten vakuutusyhtiöt korvaavat identiteettivarkauksien ja petosrikoksien aiheuttamia vahinkoja. Opinnäytetyössä havaittiin, että vakuutusten korvaukset vaihtelevat yllättävän paljon eri vakuutusyhtiöiden välillä, ja vakuutusehdot ovat monimutkaisia. Henkilöasiakkaille suunnatut vakuutukset ovat pääasiassa oikeusturvavakuutuksia, vaikka If ja Fennia tarjoavat suoraan identiteettivarkauksien tai petosrikoksien aiheuttamiin vahinkoihin vakuutuksia. Henkilöasiakkaille tarjottavat vakuutukset käytännössä korvaavat oikeudenkäyntikuluja tai lakimiesavun käytöstä aiheutuvia kuluja. Vakuutuksissa havaittiin paljon rajoituksia, jotka voivat jättää uhrin ilman taloudellista korvausta tietyissä tilanteissa ja sitä kautta jättää uhrin pulaan. Yrityksille suunnatuissa vakuutuksissa oli myös pääasiassa oikeusturvavakuutuksia tarjolla. Kybervakuutuksia tarjotaan myös paljon yrityksille, jotta tietomurroista ja tietoturvaloukkauksista aiheutuneita vahinkoja korvataan. Yleisesti ottaen vakuutusyhtiöiden tarjoama suoja identiteettivarkauksia ja petosrikoksia vastaan on puutteellista, koska vakuutukset kattavat pääasiassa oikeudellisia kuluja, mutta useimmissa tapauksissa menetettyjä varoja ei korvata.

Opinnäytetyössä oli pääkysymyksen lisäksi neljä alakysymystä. Ensimmäisen alakysymyksen avulla selvitettiin minkälaisia ehtoja vakuutusyhtiöt asettavat vakuutus sopimuksissa identiteettivarkauksien ja petosrikoksien varalle. Kuten aiemmin todettiin, vakuutusehdot ovat monimutkaisia ja niistä ei aina suoraan käynyt ilmi, että mitä korvataan ja mitä on rajattu korvauksen ulkopuolelle. Vakuutusehdoissa on hieman vaihtelevuutta vakuutusyhtiöiden välillä, mutta kaikilla tutkituilla vakuutuksilla on yhteistä, että niistä korvataan

oikeudenkäyntikulut eikä varsinaisia taloudellisia tappioita. Jokainen vakuutusyhtiö myös vaatii ehdoissaan, että rikoksen on täytynyt tapahtua vakuutuksen voimassaoloaikana. Useimpien vakuutusten korvaukset on myös rajattu maantieteellisesti eli vakuutukset korvaavat vahinkoja vain Suomessa ja Pohjoismaissa tapahtuneissa identiteettivarkauksissa tai petosrikoksissa.

Opinnäytetyössä selvitettiin vakuutusten korvausmääriä sekä omavastuita. Henkilöasiakkaiden osalta vakuutusmäärät ovat suhteellisen pieniä, koska esimerkiksi petosrikoksissa uhri voi menettää paljon enemmän rahaa mitä hän saisi vakuutuksesta. Vakuutusmäärät henkilöasiakkaiden vakuutuksissa vaihtelevat 10 000–50 000 euron välillä. Omavastuut ovat yleensä 15–20 % kuluista tai vähintään 170-200 euroa. Yritysten vakuutuksissa vakuutusmäärät ovat korkeampia ja ne voivat olla esimerkiksi 100 000 euroa, jopa enemmän. Tietysti yritysten vakuutuksissa omavastuut ovat myös huomattavasti korkeampia, kuin henkilöasiakkaiden vakuutuksissa. Yritysvakuutuksen omavastuu voi olla esimerkiksi 2000 euroa.

Opinnäytetyön toisen alakysymyksen avulla selvitettiin, että miten Euroopan Unionin yleinen tietosuojasetus eli GDPR velvoittaa organisaatioita huolehtimaan henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä. Yleisen tietosuojasetuksen vaikutus organisaatioiden toimintaan liittyy erityisesti vastuuseen henkilötietojen käsittelystä ja tietomurroista. Organisaatioille voi syntyä vahingonkorvausvelvollisuus, jos henkilötietoja on käsitelty huolimattomasti tai tietomurrosta ei ole ilmoitettu asetuksen vaatimalla tavalla. Opinnäytetyössä selvitettiin psykoterapiakeskus Vastaamon oikeustapauksen avulla, että organisaatio voi joutua konkurssiin sen vuoksi, että henkilötietoja ei olla käsitelty asianmukaisesti.

Luottokorttiyhtiöt eli Visa Mastercard muun muassa velvoittavat kortinhaltijoiden pankkeja hyvittämään asiakkaalle taloudelliset menetykset, jotka johtuvat maksukortin luvattomasta käytöstä. Asiakkaalla on myös vastuu, että siitä on ilmoitettava viipymättä. Opinnäytetyössä selvitettiin, että Euroopan Unionin maksupalveludirektiivi PSD2 rajaa kuluttajan vastuun 50 euroon, jos korttia on käytetty luvattomasti.

Opinnäytetyön kolmannen alakysymyksellä haluttiin selvittää millaisia muita vahingonkorvauksia identiteettivarkauden tai petosrikoksen uhrin on mahdollista saada. Opinnäytetyössä selvitettiin, että Suomen vahingonkorvauslain (412/1974) sekä rikosvahinkolain (1204/2005) avulla uhrin on mahdollista saada vahingonkorvauksia, jos oma vakuutusturva ei ole riittävä. Vahingonkorvauslain mukaan rikoksen tekijä on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingot. Uhrin on kuitenkin itse vietävä asia oikeuteen ja vaadittava sitä kautta vahingonkorvauksia. Suomen vahingonkorvausoikeudessa keskeinen periaate on täyden korvauksen periaate, jonka mukaan rikoksen tekijän on maksettava uhrille kaikki

varat, jotka uhri on menettänyt. Siinä on kuitenkin riskinsä, että rikoksen tekijä ei ole kykenevä maksamaan vahingonkorvauksia uhrille.

Rikosvahinkolailla säätämät rikosvahinkokorvaukset ovat se viimeinen vaihtoehto, josta uhrin on mahdollista hakea vahingonkorvauksia. Opinnäytetyössä selvitettiin, että rikosvahinkokorvauksia ei ole kovin helppoa saada, koska se vaatii todella paljon vaivannäköä uhrilta. Tämä on uhrille erittäin rankkaa, koska silloin joutuu palamaan niihin ajatuksiin, jotka eivät ole mukavia. Korvaukset eivät ole kovinkaan korkeita ja niistä on lain mukaan oikeus myös vähentää muualta tulleiden vahingonkorvausten määrät.

Lainsäädännön lisäksi opinnäytetyössä selvitettiin luottokorttiyhtiöiden eli Visan ja Mastercardin roolia vahingonkorvauksissa sekä identiteettivarkauksien ja petosrikoksien ennaltaehkäisyssä ja hallinnassa. Luottokorttiyhtiöt tarjoavat Zero Liability -käytäntöjä, jotka takaavat, ettei asiakas ole itse vastuussa luvattomista veloituksista. Tällöin kortinhaltijalla on oikeus vaatia omalta pankiltaan vahingonkorvauksia. Visa tarjoaa myös erillistä ostoturvavakuutusta, jonka kautta asiakkaan on mahdollista rahansa takaisin, jos on joutunut petoksen uhriksi.

Opinnäytetyön neljännessä alakysymyksessä haluttiin selvittää miten neljän suurimman suomalaisen vakuutusyhtiön vakuutustuotteet eroavat toisistaan. If ja Fennia tarjoavat henkilöasiakkaille erillisiä identiteettivarkausvakuutuksia, jotka kattavat lakimies- ja oikeudenkäyntikuluja. Pohjola Vakuutus ja Lähitapiola eivät tarjoa henkilöasiakkailleen erillistä identiteettivarkausvakuutusta, vaan ainoastaan oikeusturvavakuutuksia. Vakuutustuotteiden vakuutusmäärät ja omavastuut vaihtelevat hieman mutta eivät merkittävästi.

Yrityksille If ja Lähitapiola tarjoavat kybervakuutuksia, jotka kattavat tietomurroista aiheutuvia kuluja. Pohjola taas tarjoaa yrityksille rikosvakuutusta ja Fennia petosvakuutusta, jotka kattavat petosrikoksista aiheutuneita taloudellisia menetyksiä.

Opinnäytetyössä kaiken kaikkiaan selvitettiin, että vakuutusyhtiöiden tarjoamat vakuutukset identiteettivarkauksia tai petosrikoksia vastaan ovat vielä rajallisia ja ne painottuvat oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen. Luottokorttiyhtiöillä ja lainsäädännöllä on tärkeä rooli näissä tapauksissa ja niiden kautta on mahdollista saada hyvin vahingonkorvauksia, jotta uhrin taloudellinen tilanne saataisiin parannettua.

Lähteet

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi. Viitattu 01.12.2024. Saatavissa https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/?utm_source=chatgpt.com#9.2.4%20Dokumenttianalyysi

Elo, S., Tohmola, A., Kajula, O. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. Viitattu 01.12.2024. Saatavissa <file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/128987-Artikkelin%20teksti-276125-1-10-20230415.pdf>

EUR-Lex. 2022. Yleinen tietosuoja-asetus (GDPR). Viitattu 22.10.2024. Saatavissa <https://eur-lex.europa.eu/FI/legal-content/summary/general-data-protection-regulation-gdpr.html>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2366, annettu 25 päivänä marraskuuta 2015, maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta. Saatavissa

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32015L2366>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus). Saatavissa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>

Fennia. a. Fenniaturvan kotivakuutukset – tuote-esitys. Viitattu 18.12.2024. Saatavissa <https://www.fennia.fi/kotivakuutukset-esitys>

Fennia. b. Fenniaturvan vakuutusehdot. Viitattu 18.12.2024. Saatavissa <https://www.fennia.fi/fenniaturvan-vakuutusehdot-2#link-id-7>

Fennia. c. Oikeusturvavakuutus. Vakuutusehto. Viitattu 18.12.2024. Saatavissa <https://www.fennia.fi/oikeusturvavakuutus>

Fennia. d. Yritysturvan omaisuusvakuutukset – esite. Viitattu 18.12.2024. Saatavissa <https://www.fennia.fi/omaisuusvakuutukset-esite#link-id-19>

Fennia. 2025. Yritysturvan oikeusturvavakuutukset – esite. Viitattu 19.12.2024. Saatavissa <https://www.fennia.fi/oikeusturvavakuutukset-esite>

Finanssiala. 2019. HYVÄ VAKUUTUSTAPA JA VAKUUTUSTOIMINNAN YLEISET PERIAATTEET. Viitattu 08.12.2024. Saatavissa <https://www.finanssiala.fi/wp-content/uploads/2019/04/FA-ohje-05042019-Hyva-vakuutustapa-ja-vakuutustoiminnan-yleiset-periaatteet.pdf>

Finanssiala. 2024. Huijaukset kovassa kasvussa – pankit onnistuivat pysäyttämään yli 18 miljoonaa euroa huijattua rahaa. Viitattu 04.12.2024. Saatavissa <https://www.finanssiala.fi/uutiset/huijaukset-kovassa-kasvussa-pankit-onnistuivat-pysayttamaan-yli-18-miljoonaa-euroa-huijattua-rahaa/>

Finanssiala 2024. Vakuutusvuosi 2023. Viitattu 27.11.2024. Saatavissa <https://www.finanssiala.fi/julkaisut/vakuutusvuosi-2023/>

Finlex. 2021. Henkilötietojen käsittelyn asianmukaisen turvallisuuden laiminlyönti ja tietoturvaloukkauksesta ilmoittamatta jättäminen. Viitattu 25.01.2025. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20211183>

Fontell, M. 2024. Varo verkkohuijaria -teemalta. Osuuspankki. 07.11.2024

Hummer, D & Rebovich, D. 2023. Identity theft and financial loss. Viitattu 13.10.2024. Saatavissa <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lab-ebooks/reader.action?docID=7246783>

Hyttinen, P. 2024. Varo verkkohuijaria -teemailta. Osuuspankki. 07.11.2024

If. a. Identiteettiturva. Viitattu 16.12.2024. Saatavissa https://www.if.fi/henkiloasiakkaat/vakuutukset/kotivakuutus/suojaudu-identiteettivarkaudelta?utm_source=chatgpt.com

If. b. Identiteettivarkaus. Viitattu 16.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/henkiloasiakkaat/vahingot/koti-ja-omaisuus/identiteettivarkaus>

If. c. Identiteettivarkausvakuutuksen ehdot. Viitattu 16.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/globalassets/fi/pdf/ehdot/identiteettivarkausvakuutusehdot.pdf>

If. d. Ifin kotivakuutusopas. Viitattu 16.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/globalassets/fi/pdf/opas/kotivakuutusopas.pdf>

If. e. Tuoteseloste. Yrityksen oikeusturvavakuutus. Viitattu 15.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/globalassets/fi/commercial/brochures/tuoteselosteet/oikeusturvavakuutus-tuoteseloste.pdf>

If. f. Tietoturvakauutus. Viitattu 14.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/yritysasiakkaat/vakuutukset/vastuuvakuutukset/tietoturvakauutus>

If. g. Yksityishenkilön oikeusturvavakuutusehdot. Viitattu 20.12.2024. Saatavissa <https://www.if.fi/globalassets/fi/pdf/ehdot/yksityishenkilön-oikeusturvavakuutusehdot.pdf>

Kainulainen, J. 2021. Identiteettivarkauden varalle tarjotaan nyt vakuutuksia – eivät korvaa vaivannäköä ja mielipahaa. Yle. Viitattu 11.10.2024. Saatavissa <https://yle.fi/a/3-11807805>

Kallinen, T & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Viitattu 29.11.2024. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaope- tus/>.

LähiTapiola. a. Kotivakuutus. Vakuutusehdot. Viitattu 20.12.2024. Saatavissa <https://public.egate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/226619/>

LähiTapiola. b. Kotivakuutus. Tuoteseloste. Viitattu 20.12.2024. Saatavissa <https://public.egate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/228622/>

LähiTapiola. c. Yrityksen oikeusturvavakuutus. Viitattu 21.12.2024. Saatavissa <https://www.lahitapiola.fi/yritys/vakuutukset/omaisuusvakuutukset/yrityksen-oi- keusturvavakuutus/>

LähiTapiola. 2024. Yritysvakuutus. Tuoteseloste. Viitattu 21.12.2024. Saatavissa <https://public.egate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/176947/>

LähiTapiola. 2025. Kybervakuutus. Tuoteseloste. Viitattu 21.12.2024. Saatavissa <https://public.egate.fi/lahitapiola/lahitapiola/fi/tiedostot/225530/>

Mastercard. a. Zero Liability Protection. Viitattu 19.10.2024. Saatavissa <https://www.mastercard.com/global/en/personal/get-support/zero-liability-terms- conditions.html>

Mastercard. b. Mastercard Identity Check kuluttajille. Viitattu 01.02.2025. Saata- vissa <https://www.mastercard.fi/fi-fi/kuluttaja/maksutapa/mastercard-identity- check.html>

Minilex. a. Artikkelit. Lakitietopalvelu. Mikä on välitöntä ja mikä puolestaan välillistä vahinkoa? Viitattu 05.01.2025. Saatavissa <https://www.minilex.fi/a/mik%C3%A4- on-v%C3%A4lit%C3%B6nt%C3%A4-ja-mik%C3%A4-puolestaan-v%C3%A4lil- list%C3%A4-vahinkoa>

Minilex. b. Artikkel. Lakitietopalvelu. Rikosvahinko korvataan viime kädessä valtion varoista. Viitattu 19.10.2024. Saatavissa <https://www.minilex.fi/a/rikosvahinko-korvataan-viime-k%C3%A4dess%C3%A4-valtion-varoista>

Nordea. Näin teet korttireklamaation. Viitattu 01.02.2025. Saatavissa https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/palvelumme/maksu-luottokortit/kortin-turvallinen-kaytto/korttireklamaatio.html?utm_source=chatgpt.com

Oikeusministeriö. 2015. Tiedote. Viitattu 11.10.2024. Saatavissa <https://oikeusministerio.fi/-/bestammelserna-om-natbrott-preciseras-i-borjan-av-september-identitetsstold-blir-straffbart-som-ett-sjalvstandigt-brott>

Osakeyhtiölaki 624/2006.

Pohjola Vakuutus. a. Yrityksen oikeusturvavakuutus. Tuoteopas. Viitattu 13.12.2024. Saatavissa https://tuoteasiakirjat.op.fi/pds?link=ecb_c9796ef4e01cee967c4df10c96afe-fac9de5f116d94662fe3acda69792a5296c3ce8526181bfe50c6aff76f5a7b81bb5f3bbc784_iv_76d8179a9da0ff61c964d4fa

Pohjola Vakuutus. b. Kodin ja tavaroiden vakuutukset. Vakuutusehdot. Viitattu 20.12.2024. Saatavissa https://tuoteasiakirjat.op.fi/pds?link=ecb_1598e7d116aaf0fb63cb5b1642aa57e3e214945053f4c54a661f5af2dfb71a25c7ac07eef6fb3cf2fa547862d22c89bda6e6aa77_iv_c9e2798e5a325b89fc8004f6

Pohjola Vakuutus. 2020. Rikosvakuutus. Tuoteopas. Viitattu 04.01.2025. Saatavissa https://tuoteasiakirjat.op.fi/pds?link=ecb_2a09abdb703d9f118c85308f9de4f8ac327e696feb70571ae406ea34a8ec57125548b3a7ec3dff8bf8d9abda98605491eca1182b_iv_d46eaa2598a5b54f7046dd6a

Pohjola Vakuutus. 2020. Yrityksen oikeusturvavakuutus. Tuoteopas. Viitattu 21.12.2024. Saatavissa https://tuoteasiakirjat.op.fi/pds?link=ecb_c9796ef4e01cee967c4df10c96afe-fac9de5f116d94662fe3acda69792a5296c3ce8526181bfe50c6aff76f5a7b81bb5f3bbc784_iv_76d8179a9da0ff61c964d4fa

Pohjola Vakuutus. 2025. Kodin ja tavaroiden vakuutukset. Tuoteopas. Viitattu 13.12.2024. Saatavissa https://tuoteasiakirjat.op.fi/pds?link=ecb_30ee39e78a7aa7aaf71c678a787b1d8497a5c29fd79caafed8f80cacc56d685cd7251a3845a60034e3cf6481a6e2c011ab3e67d1_iv_6ad23e2d35879493671e5e74

Poliisi, 2023. Blogi. Viitattu 04.12.2024. Saatavissa <https://poliisi.fi/-/ajankohtainen-katsaus-kyberrikollisuuteen->

Rikoslaki 39/1889

Rikosuhripäivystys. Identiteettivarkaus ja sen ehkäiseminen. Viitattu 02.12.2024 <https://www.riku.fi/nettihuijaus/identiteettivarkaus/>

Rikosuhripäivystys. Juristi vastaa: Mikä on identiteettivarkaus ja milloin se tulee rangaistavaksi? Viitattu 26.11.2024. Saatavissa <https://www.riku.fi/nettihuijaus/identiteettivarkaus/juristi-vastaa-mika-on-identiteettivarkaus-ja-milloin-se-tulee-rangaistavaksi/>

Rikosvahinkolaki 1204/2005.

Ståhlberg, P. & Karhu, J. 2020. Suomen vahingonkorvausoikeus. 7. uudistettu painos. Viitattu 18.10.2024. Saatavissa [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/BAXBXATBBBEE#/kohta:Suomen\(\(20\)vahingonkorvausoikeus/piste:t5SI](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/BAXBXATBBBEE#/kohta:Suomen((20)vahingonkorvausoikeus/piste:t5SI)

Syyttäjälaitos. Rikoksen uhri. Viitattu 25.12.2024. Saatavissa <https://syyttajalaitos.fi/rikoksen-uhri>

Vahingonkorvauslaki 412/1974.

Vakuutuslakilaki 543/1994.

Valtiokonttori. 2018. Rikosvahinkokorvaukset. Viitattu 08.12.2024. Saatavissa https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/korvaus-ja-vahinkopalvelut/rikosvahinkokorvaukset/#yleista-tietoa-rikosvahingoista_milloin-korvausta-voidaan-maksaa-valtion-varoista

Valtiokonttori. 2024. Vastaamon uhrit. Viitattu 01.02.2025. Saatavissa https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/korvaus-ja-vahinkopalvelut/vastaamo/#_mista-on-kyse

Verohallinto. 2024. Vapaaehtoinen luottokielto. Viitattu 29.12.2024. Saatavissa <https://www.vero.fi/positiivinenluottotietorekisteri/yksityishenkil%C3%B6ille/vapaaehtoinen-luottokielto/>

Visa. a. Automaattinen turva ostoillesi, kun maksat VISAlla verkossa. Viitattu 19.10.2024. Saatavissa https://www.visa.fi/fi_FI/maksa-visalla/automaattinen-turva1.html

Visa. b. Visan Zero Liability -käytäntö – Shoppaile turvallisesti. Viitattu 19.10.2024. Saatavissa https://www.visa.fi/fi_FI/how-you-pay-matters/zero-liability.html#1

Visa. c. Visa Protect. Viitattu 01.02.2025. Saatavissa

https://corporate.visa.com/en/solutions/visa-protect.html?utm_source=chatgpt.com